

ЭЖИНУЗ

Бир пәрий

(Ашықлық хәм нама қосықлары)

НӨКИС
„ҚАРАҚАЛПАҚСТАН“
1993

Революцияға шекемги қарақалпақ лирикасының сұлтаны Әжинияз шайырдың бул топламына оның ышқы-мұхаббет даққындағы лирикасы, композиторларымыз тәрпіннен намалар жазылып косыкшыларымыз, бақсыларымыз айтып жүрген атаклы косыклары енгизилди. Топлам ашык-нашыклардың да, сәз-сәубет ышқыпазларының да дийдинен шығатуғына исениминиз кәбил.

Баспаға қалыс таярлаған филология илимдериниң кандидаты БАЕКЕШ КАЛИМБЕТОВ

Ә 4702270102-017 43-93
М-357(04)—93

ISBN 5-8272-1376-4

© „Қарақалпақстан“ 1988

© „Қарақалпақстан“ 1993

ЕЛЛЕРИМ БАРДЫ

Сорасаң елимди Қожбан бизлерден,
Қалпағы қазандай еллерим барды,
Қате шықса кешириндер сөзлерден,
Қытай, Қоңырат атлы еллерим барды.

Жайлауым-Үргеніш, арқасы—теңіз
Жауырыны қақпақтай маллары семіз,
Рухсатсыз бір-бирине салмас из,
Бірлікли Қоңырат еллерим барды.

Табылада ізлегеннің кереги,
Көлинде бар қасқалдағы, үйреги,
Қуулары, ғазының пүгин бүйреги,
Дүньяның аңлары көзимде барды.

Өтирикти ырас етип айтпаған,
Тууры жолдан бас кетсе де қайтпаған,
Нәмәхрәмди хасла жолдас тутаған,
Аты қарақалпақ еллерим барды.

Сөйлегенде шекер етер сөзинди
Көргенде биймағрур етер өзинди,
Бахары тойдырар еки көзинди,
Ләйли, Зуләйхадай қызлары барды.

Сүйрик саусағында периұза жүзик,
Беллері қыналған бір қысым нәзик.

Ҳар қолында алтын, гүмис билезик,
Сазланып мäs гезен қызлары барды.

Атқа шыққан ашамайлы қыятта,
Қолдаулы мүйтеніу — барлық Қоңыратта,
Қытай-қыпшақ, кенегесіу-маңғытта,
Ат көтермес белли белгери барды.

Гүдары белбеуи дизеге түскен,
Бойы ақ теректи аралап өскен,
Ғаным көрсе қайнап дәрьядай йошқан,
Қалпақтың¹ қалқанды жігити барды.

Беллескенде хан падуанын коймаған,
Күш-қарыуы бир бойына сыймаған,
Шакырмаса мерекеге бармаған,
Қоныраттың гүжектеі палуаны барды.

Ядыма түскенде кеуилім өскен,
Көзим көрмегенше көкейим кескен,
Жылында мийуелеп үш рет піскен,
Аты сүтлимектей жемисим барды.

Сәрхауыз бойында саялы терек,
Жесең тид үйирген әселіу пәлек,
Қырында қызарып піскен геуирек,
Қауындай мазалы жемисим барды.

Мал ийесини табар сөз тапса жүйс,
Шөбинде шәпәт, қусында кийе,
Тениз етегинде болар қаншйе,
Булардың бәршеси елимде барды.

Көрмеген хайранда еслери тапар,
Үргениш нақашы макбари минар,
Бағларыма бяср алмайыу-энар,
Ҳесапсыз мазалы мийүеси барды.

Жилуа таслап ҳар не барын саз өткен,
Жигитлердиң кеулин бәхар-жаз өткен,

Қасын қағып жилуа билән наз өткен,
Бағлардың ишинде қызлары барды.

Мей бүйерде жүрген иши зәрдели,
Ел-журтты көрмеген ағыр дәрдели,
Кеудимнің хошы жоқ мен хәм бир дәртли,
Айтсам иште толған ҳәдийсим барды.

Несип айдал сизиң елмерге келген,
Ким жақсы, ким жаман нарқыны билген,
Ҳәр не барын сизге баян әйлеген,
Қалпақтың кәмийне¹ Зийуары — барды.

КӨНЛИМ МЕНИҢ

Аға, белгер, көңлим йетим,
Ашылмас думана мегзәр,
Бир басымдағы ҳәсиретим,
Гирдаблы уммана мегзәр.

Өмиримнің қасри йықылған,
Ығбал қәсасы төкпелген,
Хатсыз, қәлемсиз шекпелген,
Бир әжеп деуана мегзәр.

Дәртиннің жоқ ҳеш дауасы,
Бузылды көңлим Хийуасы,
Үмидиуар инсан дүньясы
Шаукетсиз дәурана мегзәр.

Арзыулар көзгүси сынған,
Суулар әсбек болып тынған,
Йетим көңлим байғуш қонған,
Бир көшки—әйуана мегзәр.

Ашық-ярсыз, бұлбил-гүлсиз,
Кийик-шөлсиз, сона көлсиз,
Зийуар айтур, вуртсыз елсиз,
Адам бир дийуана мегзәр.

¹ Қ а л п а қ — қарақалпақ деген мәніде (Қ, Б)

ДӘУРАН БОЛМАДЫ

Сәнемдәр колында тилла саз едим,
Хәүижгә келтисәр жәпан болмады,
Туғырымда талшынған алғыр баз едим,
Қалпе-сайядларым маман болмады.

Өмир берсе иши-тысы арманлы,
Не дәркар сүрмәсен беш күн дәүранды,
Шөлдерас йүргән ахыу-жәйранды,
Саяд алған шенан дәүран болмады.

Әлип кәддим дәлдек болып бугилди,
Көзлеримнен қанлы яным төгилди,
Жол бойына үйген хасыл йүгимди,
Базарға елткендей кәруан болмады.

Дәрек йок ушырган куба кушымнан,
Базарым тарқады ерте пешиннен,
Кәруан өткен уақта мениң тушымнан,
Көниң мүлким жолға әнжам болмады.

Сырым наш степиди хәрғиз хәш кимге,
Ситәмкар әйләдим жанға беш күнде,
Гүзар дәрбәстине курған көшкимде,
Дәртимди дәртәсәр хәмләм болмады.

Дунья бир көрсетил Ләйли жамалин,
Алды кетти пикри-зикри қыялям,
Қырман таар уақта берней шамалин,
Шамал берсе атар қырып болмады.

Булбилди зар елиң шайда гүлләре,
Мәжнундәк айлабән шөлден шөлләре,
Нәсийбим көп шанып ғайры елләре,
Шөплең болдым әссем, тамам болмады.

Менде ұатан болды елатсыз қалған,
Бағларынан бүлбид ушып зағ қонған,
Зийүар дер дуньяға келгеним ялған,
Менде бир бийқайғы заман болмады.

БАРДУР

Беглер, төрийп етсем қалмақ Дуртыны,
Қуп әжеп тамана еллери бардур,
Ашиф болып хак йолына еришкен,
Мүршидәй мүкәмәмәл ирраери бардур.

Қыры дийханшылық, суыу-сәмақли,
Хәр жерде көни бар көрсет нәмақли,
Базлы, қасқалақли, көли әрдеқли,
Нери мурғы зарлы көллери бардур.

Бардур қыз-жауаны кашлары кәман
Йүзин таққас етсен хүршидәи табан,
Аны көргенлердиг ақлына алған,
Ләйли, Зуләйхадәй хүрлери бардур.

Қыз-жауаны бардур әден-шарамлы,
Сәдептен дәндәнлы, күштек дәханлы,
Шийрин-шекер сөзли, сүшик әнбанлы,
Сәнем киби қыпша беллери бардур.

Бардур шерижады алма янақлы,
Леби нистә шәкар киби ләдақлы,
Қумар ала көзли, бадам қобақлы,
Зүхрә киби сүшик тилләри бардур.

Алма көз әреби атдур мнәғәни,
Көйләкшәси зәрбан, алған йүғәни,
Пайтабасы уштон, атлас кийгәни,
Бәй уғлы бәйбәтшә бегллери бирдур.

Йигит гезер дауам қып билә изы,
Әреб атлар минип әгннәс бәзы,
Изинде кулақы, шаһакли тәзы,
Сағрысында зәрбан жүллери бардур.

Йигитлери бардур Рүстәм сапатлы,
Гөрүғләдек әреб атлы, хайбатлы,
Дәудетиярдек шүжәғәли, гайратлы,
Кескир қылыш, камар толлары бардур.

Йигитлери бардур Рүстәми әстәл,
Кәхәр етсә душманни қалырлар Бексән,

Ҳайбатынан дигирер Ҳажар, Ҳиндистан,
Горуглыбек киби ерлери бардур.

Баҳадуры бардур йүзге сора-сөр,
Қудадын өзгедян қылмас қаўатар,
Йүз йигитке тәнҳа өзи барабар,
Ҳазирети Элий киби шерлери бардур.

Искандәр Зулхарнайын киби даўанлы,
Ҳазирети Сулайман киби пэрманлы,
Давышманд нуктадан шйрин зибанлы,
Молла Мамут деген беглери бардур.

Мингени эрәб ат мойны ғылшақлы,
Жүнлери зербаптан алтын шашақлы,
Мөҳир бар қолында, тилла пышақлы,
Араы аталық деген беглери бардур.

Бир күнде атлас тон кийген мың алуан,
Ракибләра салған қайғыу ғам думан,
Бир күндә йүз тилла ўазыйпа алан,
Сержан найып деген беглери бардур.

Артық бийи, Шамурат йәне Қарлыбай,
Қалмәмбет, Ермамбет, Ҳәсен, Абылай,
Төрәнияз бий және Ҳәким Нурлыбай,
Беди ақ пышақлы беглери бардур.

Бажый-хыраж алуар Жәмшит, Ҳираттан,
Ташкент, Жангент, Дижлә, Ходжент, Пираттан,
Атының қазығы беш йүз манаттан,
Қабыл беглер беглери бардур.

Төрәмурат бийу Сапарниязы,
Кәдирберген, Садық хәм Абылгазы,
Айтса әдә болмас Ҳажыниязы,
Бес жүз мөхирдарлы бийлери бардур.

БОЛАДЫ

Тау басынан ақса ақыш,
Төменни сел қылады.
Йокшылықтан аққан көз яш,
Румалымды хөл қылады.

Бу нә кайғы, бу не думан,
Боламмадын дәрттен аман,
Ишпей шарап, шегин әфған,
Ахды-хуўшым дая болады.

Дәртлерим күн-күннен бетер,
Зар йиғлайып күним өтер,
Залым пәлек бизге не етер,
Кашан мақсет хал болады.

Йүре алмадым ойнап-күле,
Мәжнүдейин шықтым шөлә,
Кеше-күндиз қайғыу билә,
Әлиф қадим дал болады.

Дәттим артар дәрбедәддин,
Қутылмадым Ҳәргиз ғамдын,
Мәдәт истеп алаам сендин,
Көзде ишым сел болады.

Әжинияз дәр мәниц атым,
Истәсс алаға фәриядым,
Иште лаўлап жанған отым,
Өшпегенше мин болады.

БОЛУР

Қара дағның уша башы,
Қарлы болур, қарсыз болур.
Бир хөш йигит йәд еллердә,
Маллы болур, малсыз болур.

Бәхәр өтип, келсе иллар,
Салланышар сөрүй назлар
Ғаңқылдашан куба ғазлар,
Кәлли болур, көлсиз болур.

Хорезмдә қалды жайлар,
Шекәр олдым ахы-ўайлар.
Тағ башынан аққан сайлар,
Селли болур, селсиз болур.

Кәрўанлар кешәр шөлләрдә,
Суксеурлар ушар көллердә,

Бир хош йигит йад еллердә,
Тылы болур, тилсиз болур.

Йад еллердә хош йигитлер,
Йүрәкниң салмак дәрәдәр,
Мойны кулаш әреби атлар,
Йлды болур, илсиз болур.

Арзыу әрман полек иши,
Тынбай акар кәзим иши,
Йад еллердә йүргет киши,
Йолды болур, йолсиз болур

Кимә аштай арзыу-халым,
Көлдимдә көп кыйды-қалим,
Өткен өмир-мақы салым,
Белли болур, белсиз болур.

Ғариб Зийуар күндә ағлар,
Йүрәкниңдә шокдур дағлар,
Рәабәрең ашылған бағлар,
Гүлли болур, гүлсиз болур.

ИШИНДӘ

Хәр хош йигит сауаш күни,
Доланур майдан ишиндә,
Мәрт билә нәмәртниң парқы,
Билинур майдан ишиндә.

Болур өз ишине пукта,
Бедәудин айырма пукта,
Нәчәрдәр кулағы ақна,
Ишинмәс майдан ишиндә.

Қайғыу меңсәз болди ярым,
Шыкмас көңүлдин губарым,
Кешә-күндиз ахыу-зарым,
Қалыбман хайран ишиндә

Ғездим гәриплик болында,
Ғарк болып шәшмә көлиндә.

Юсулдәк Мисыр елиндә,
Қалыбман зиядан ишиндә.

Алла салды, бәйле йола,
Хәр кимсәдин қылман кәйлә,
Мәжнун киби шықыб шөлә,
Қалыбман гиран ишиндә.

Шоҳ ишләр кенити башымнан,
Сел болды көзләр яшымнан,
Айрылып теңи-душымнан,
Қалыбман хайран ишиндә.

Шабан минип шаңда қалма,
Еки берип бирин алма,
Бийуатаға көңил берме,
Қалурсан әрман ишиндә.

Ғәрип Зийуар қылма гиран,
Хәк әзи белғай меңдирбан,
Куларсаң хур илә гулмаң,
Жәннети ризуан ишиндә.

МЕҢСЕР

Үәлий көңлим қайнаб ташыб,
Харлаған булага меңсәр,
Дағ башынан ағса ағыш,
Сел киби ташғана меңсәр.

Тунса ядә өткөн күнләр,
Ағымдан шыққан ушқунлар,
Хорезмдә йүрән күнләр,
Зауқы-тамаша меңсәр.

Қалдым айралық дәрдиндә,
Баш қойуб ғамнаң гәрдиндә,
Хәр ким өзини йуртында,
Дәулетли султана меңсәр.

Айралық мәйин ишәләр,
Иуртынан айра түшәндәр,

Дарьядек қайнаб йошанлар,
Көңлиңдә уммана меңзер.

Хәр кош йигит өз шағында,
Қызлардың ышқы ўағында,
Бұлбил гүлинің бутағында,
Беш-он күн меҳмана меңзер.

Азарын шектим йирақдым,
Мурадым истәдим ҳақдин,
Өртәниб дәрди фирақдым,
Йошында пәрүана меңзер.

Машғул болдым дунья билән,
Шийрин жана салдым тәбән,
Хорезмдән биргә келән,
Дәрдима дәрмана меңзер.

Зийфар айтур тилдә барын,
Ешит алдам ахыў-зарым,
Хорезмнин бир хабарын
Билмәйин ҳайрана меңзер.

ЕНДИ

Залым пәлек зулымни билән,
Қылдың бизни ҳайран енди,
Ғафиллықдын үмирим өтди,
Қалды йүз мың хижран енди.

Мине, қазан урды бағым,
Көкөрөп шыққан йашлық шағым,
Көз алдымда булдур сағым,
Көкирәгим әрман енди.

Илимни айтдым хәр йәнә,
Өзимни салдым хижранә,
Табмайин дәрдә дәрманә,
Болдым шу күн ҳайран енди.

Сыр бермәдим хәр нәмәрдә,
Гул йүзимә түшти пердә,
Қаўми-қардаш яд ерләрдә,
Йүрек-бағрым бирнин енди.

Йурма нәмәрд йолдаш билә,
Йуўма йүзинни яш билә,
Өмир өтирсәң хош билә,
Ақыры соны ойран енди.

Яры-дослар, сүриң дәўран,
Йүрәкдә қалмасун әрман,
Ақырында қыз уә жоўан,
Қылур бир күн әрман енди.

Ялан дунья өтер, кетер,
Душман аякында ятар,
Әжел бир күн шараб тутар,
Суд әйләмәс, гириян енди.

Гәҳи йығлап, гәҳи күлдим,
Ямап ишләрдин шекилдим,
Зийфар айтур, мен игилдим—
Ҳақдин тиләб ййман енди.

БАРМЕКЕН

Арзыў әйлер көңилимиз өз йуртымызга барғалы,
Ярыў-дослар хәм қадирдан биләп биргә жүргели,
Раҳим әйле, патшақдым, елгә жеткәр сен мени!
Я илаҳим, елимди көрер күнлер бармекен?

Ҳақ әзелде әйлемиш ошбуў йүриш бизгә несип,
Ярыў-дослап айрәлны, қайғы-думап басқа түсип,
Биргә жүрген қызыў-жаўан яр-яран менен көрисип,
Яр билә хәмдәм болып, жүрмәгә күнлер бармекен?

Сақлағыл, пәрүардигарим, биз бул гәрип бәндәни,
Биленәм меҳман етипсәң нешше күн жан тәдеги,
Малыў-мүлким, хәр нә барым тапсырдым мен тәңиргә,
Биленем, пәрүардигарим, елди көрер күн бармекен?

КӨРИНДИ

Шүкир ҳақның дәрғаҳына,
Тәңиз көринди, көринди,
Астымдағы арық ябы,
Семиз көринди, көринди.

Әфиу етип, бирадарлар,
Елим көринди, көринди,
Көп сағышып ынтық болған,
Жерим көринди, көринди.

Бизің билән ойнап өскен,
Ярыу-яранлар көринди.
Ах урып ақ сүтин берген,
Ата-аналар көринди.

Сарқырап аққан шийрин суулы
Дарьям көринди, көринди.
Касымдағы еки угры,
Доңыз көринди, көринди.

КӨРИҢ

Молла Зийұар той-тамаша кылай деп,
Сәренжәм шайысып тутышын көриң,
Мурат етип, журт жәбдисиң йығай деп
Ойыншы, сазенде йығышын көриң.

Бир күни бәзим етип, Қоңыратқа барып,
Қантыу-набат және тахта чай алып,
Қоңырат яраныны тойға шақырып,
Тирйекиү-қашқашны алышын көриң.

Атыны миннұбан әйлейип алғал,
Келди Қаллибектин үйіне филқал.
Кеүлинде Зийұардың болмай кыйы-қал,
Ялғыздың ол үйде ятышын көриң.

Кирлиги төгиллип, мурны ймейип,
„Күйеу, мениң сарпай пулым бер“,— дейди,
Сол қыздың сәукеле либасын кийип,
Балбәшар ғырнақтың келишин көриң.

Хәммеси жәм болып келип қаладан,
Қызын ізлеп таппай майдан, арадан,
Ақырында дөхмет пенен жаладан,
Келип күйеуіни тутышын көриң.

Молла Зийұар билән молла Мәдемин,
Бирі қызын ізлеп, бири хәм әзнин,
Тусаклашып бул еккиси бир-бирин,
Уәйисбай алдына барышын көриң.

— Ант мендин, жан мендин, гуға хәм мендин,
Үмийдим көп ерур, бай аға, сендин,
Алған пулық ҳалал ана сүтйидин—
Дебан көз яшыны төкишин көриң.

Қутлымурат Уәйисбайға дад етип,
Болған хәдйисени бир-бир нақыл етип,
Сөзин макул етип, бир-бир тыңлатып,
Ялғанды-ялғандын айтышын көриң.

„Жәбир ситәм бул Зийұардан жетти“,— деп
„Тезе билмәй қызым сууға кетти“,— деп,
„Өлтирдим деп өзи ықрар етти“,— деп,
Ялғандын қасәмәд етишин көриң.

Асылмай, бууылмай, йоқса өлинмай,
Өлики, тирики анық биллиңмәй,
Адамзат көзине хасла көринмәй,
Қуда әмири билән кетишин көриң.

Қазы Халмураты ақыр заманы,
Башыдан хуш кетти, қурып дәрманы
Қай тәрәпте бий ағаның мийзаны,
Сыбырлап Қошқардың сорышын көриң.

Көрсетсе тыңламас мәжәзи әждат,
Гүмансыз, ийманы жоқдур бийшафқат,
Хүкминни шерхилеп, қазы Халмурат
Мустафа шариятын бузышын көриң.

Ялғаны йоқ ерур, ырасдур сөзи,
Қарадур дүнъяда рақибниң йүзи,
Бир кеше ишинде бәдбахтың қызы,
Қуда әмири билән кетишин көриң.

Шақырып жәм етип аға хәм иниц,
Қуданы ұмытып жутубан диниң,
Қызының дағұасын молла Мәдемин,
Қутлымурат бийге сатышын көриң.

Куданың күдиретин көрп, дед душлар,
Хошпәхим, идрәкли, сахип дилкәшлар,
Садыр болып көңилдеги йок ишләр,
Бу қапафәлектің гәрдишин көрп.

Каллибек, Каракул екки иниси,
Аннакул, Аймурза, Сүйпн орысы,
Ялғаннан ант ишип йигит-гаррысы,
Нахақтан қырық тилла алышын көрп.

Қырық тилланы әәбек бйпн алды деп,
Өзлери ант ишип, куры қалдық деп,
Бир язда үш уғлы бирден өлди деп,
Душманның шор тартпн күлишин көрп.

Ага беглер пәхим әйләсән сен буны,
Заман егленбәйпн болдым зәбпүпн,
Ҳәк ол катқуданың қызының қуны,
Базурдың қырық тилла болышын көрп.

Зыяд стсин өмирпн бунын бир кула,
Өлгенде йиманын әйлеспн ата,
Әдалатлық билән енди бай аға,
Қайта шәриятқа қосышпн көрп.

Буў иш ерур дийпн кула пәрманы,
Дүнья ҳәзин көрпн сүрпн дәураны,
Қырымыз тон кийпн, минпн йорғаны,
Зийүардың беглердәк йүрпншпн көрп.

ЙОҚТЫ

Сөзле ҳа, бұлбил зибаным,
Еки келур заман йоқты,
Кетер бир күн шйрпн жаным,
Бу сөзимдә гуман йоқты.

Жан бир гүлдур солур олса,
Әзүрайылдың хабар келса,
Жанып тәниядиң айрылса,
Андын башқа яман йоқты.

Кимлер ашық болып өтп,
Кимлер мақсуудына йетп,
Қара ер бәршеспн йуты,
Ялған дүнья қойан йоқты.

Өзпн билән ҳәм қыз-жаўан,
Ойнап күлпн сүрер дәўран,
Бәрше бұл дүньяға мөҳман,
Тири йүрер заман йоқты.

Қыз-йигитлер өзпн биләр,
Ялғаншыда дәўран сүрер,
Аман кетмәс бәри өлур,
Бу сөзимдә гуман йоқты.

Мен әйлесем бир-бир баян,
Паний ермиш ошбу жаҳан,
Искандер, Рустәмйү дәстан,
Ол ҳәм тири йүрән йоқты.

Дүньяны йыгнаған Қарун,
Бир өзи болып саҳып дун,
Аны ҳәм йер йутты бир күн,
Зиндап дүнья қойан йоқты.

Ким анадан ялғыз туғса,
Мөҳрибан ғәмхор йок болса,
Алған яры яман болса,
Андың башқа зыян йоқты.

Яман олса зүриядың,
Шықмас дүньяда ҳеш адың,
Болмас ҳасла көңил шадың,
Бул сөзимдә гуман йоқты.

Қашан болса дәўлетпнц,
Кетер изәт-хүрметпнц,
Билгил, артар мийнетпнц,
Шындур сөзим ялап йоқты.

Йигитлер, күлпн шад алың,
Ушбу сөзге кулақ салың,

Мәстиү-хуррам. болып күнің,
Хеш ким мундай болан йокты.

Өтти Юсип хэм Зулайха,
Хурий гулманыу Мәлникә,
Ана ашык болан Хәмра,
Бәри тири йүрән йокты.

Ақтым дәрьядек жош урып,
Сөз үстине сөз ашурып,
Шүкир хакка қол қаушурып,
Бу көллимде әрман йокты.

Әвиз айтур кешә-күндүз,
Асмандалур айы-Йулдыз,
Сәйид Әлий өзи гүл йуз,
Андын нәрсе қалан йокты.

Көңлимде ғам, дәрди әлем,
Сөзләсәи шығар дәмбәдем,
Мәна сөздин башка игәм,
Хеш нәмәрсә берән йокты.

ЯРАНЛАР

Үйден шықтык шәхәри Хийуа бәзим етип,
Қоңырат қаласына бардык, яранлар,
Қалмен келди базар жайда еситип,
Дәрья аркасына өттик, яранлар.

Қалмен, Жәлмен бизге Қарамай кетип,
Жамаң ябы билән даргадан өтип,
Дәрьяның ләбинде изинен жетип,
Үш күн жолдас болдык бирге, яранлар.

Үшеуіміз соншама жоллардан өтип,
Намазшам уақтында Өгізге жетип,
Бәриміз ойласып бир қыял етип,
Баймақлы елине бардык, яранлар.

Хожанияз қайқының үйін сорағлап,
Ақбаулы бир үйге тарттық қараулап,

Хәр ким өз атыны арбаға бағлап
Үйге таман қәдем урдык, яранлар.

Үйдеи шығын хеш ким хабар алмады,
„Сизлер кимсиз?“ — деген сауал болмады,
Енди турарлықтай тақат қалмады,
Ишкериге кирип бардык, яранлар.

Ол үйде бар екен, бир еки жанап,
Кирпиги оқ киби, қашлары қәман,
Кийген кийимдери мисли зағыран,
Қозғалып орнынан турды, яранлар.

Бизлерге наз етип, қашыны қақып,
Дүмшеге суу күйип, отыны яқып,
Әдеп икрам билән отырды бақып,
Гунашәдек ашылып күлди, яранлар.

— Жигитлер, айып етпең, урыуыңыз кимдур?
Ағаныз ким ерур, бийниңиз кимдур?
Рәйис хәм қазыңыз, муфтыңыз кимдур? —
Дейип, бизден сауал сорды, яранлар.

— Урыуымыз сорасан, сандаулы — қоңырат,
Ағамыз Әүезбий, кәткуда Самурат,
Рәйсимиз Тоққыздур, қазыула хажат, —
Дийип, оған жууап бердик, яранлар.

Атқа от болмады, меҳмана зийнет,
Ол үйде болмады бизге хеш хұрмет,
Улы-киши бизден нәндиу-нәсийхат,
Баймақлы елине қонбаң, яранлар.

Таң азаннан хәмме атқа ер қойып,
Мәзи асқатықсыз гөжеге тойып,
Зәбл етип, атларды қамшылап сойып,
Қарабайлығы да жеттик, яранлар.

Алыстан көринди бир-еки қара,
Изинен жетистик шабыса бара,
Сорасып қарасақ, Кенегес бийшара,
Қойшы екен, барып билдик, яранлар.

Үйүндө бар экен бир еки кызы,
Бири кызыл гүлдүр, бири кырмызы,
Буу кеше Көлмөнүн айы-жұлдызы,
Көлмөн аны көрүп яды, яранлар.

Шул күн атка өз мойнунга жем берип,
Сүйлүнүн палауду жедик дем берип,
Шады-қорраи болуп, атты менгерип,
Хийуа шәхәрине кеттик, яранлар...

БИЛМЕДИМ

Кеттим елден көп жыл болды, яранлар,
Ата-ана хабарыны билмедим,
Жат жердемен бес жыл болды, яранлар,
Ата-ана дийдарыны көрсөлдүм.

Хабар жок, елимисн адам келмейди.
Не ҳалда экеним ҳеш ким билмейди.
Шақалақлап қағарларым күлмейди.
Не бир ҳалат болганыны билмедим.

Елимизде не бир гөшшак нар қалды,
Шадық емес, қайғы-қәсирет, зар қалды.
Келер ме деп ашық дөлбар яр қалды.
Аның хабарыны ҳеш бир билмедим.

Ой Зийуар, сөзини қойғыл қысқартып,
Аҳ урың, жат елде қайғылар етип,
Көрөмиз бе, көрмеймиз бе биз қайтып.
Шул ислериң илақыны билмедим.

ӘРМАНИЙ ДҮНЬЯ

Бул дүньяда шады-қорраи болмадым.
Қалдың йүрәимдә, әрманий дүнья.
Айшыу-иширәт, заўқы-сапа сүрмәдим,
Қалдың йүрәимдә, әрманий дүнья.

Кийерге сарпай йок, минәргә ат йок,
Аспанға ушарға мендә канат йок,

Шырмалып ятарға бир пәрийзәт йок,
Йүрек-баўрым тилдиң, әрманий дүнья.

Мал-дүньяны куўсам, ол мени күтмәс,
Биринә йетсе де, биринә йетмәс,
Бул дүньяның иси өлчәнәсә питмәс,
Қалдың йүрәимдә әрманий дүнья.

Бир нешәни аттың таққа миндирип,
Бир нешәниң жаңған отын сөндирип,
Ләйлә киби миңси отына күйдирин,
Мени Мәжнун еттиң, әрманий дүнья.

Мен бир пинһап жайда мәкан тутайын,
Аҳ дәрйиғ деп мен де шунда йатайын,
Зийуар айлар, қайсы бирин айтайын,
Бир күн гөрге салар, әрманий дүнья.

ӨТЕРСЕН

Бул дүньяда ашықмәсә иқбалың.
Әрман билән жылай-жылай өтерсен.
Бир кәлмәсә әброй алар заманың,
Әрман билән бул дүньядан өтерсен.

Қара түн түнерсә қабағын үйиң,
Баўырың жанып, азабына иш күйиң.
Қорықаныңнан сәлем берип ийилип,
Әрман билән қайғылаһып өтерсен.

Муратқа ақырын бир күн жетерсен,
Мақсет пенен тынбай талап өтерсен,
Бәк кәлмәсә жылай-жылай кетерсен.
Мақсет итмәй әрман билән өтерсен.

Келген бәс жамап елиңнен бөлөк,
Миләсәл үстине жығылған терек.
Өмириң болса бахыт керек, бәк керек.
Бәк болмаса әрман билән өтерсен.

Журт сораған патша әдил болмаса,
Қазы, раһис туўра сауал алмаса,

Айткан үәде-ықрарында тұрмаса
Бұл дүньядан әрман билен өтерсең.

Кәбирдің кәлири болған моллалар,
Тилиниц ушынан өтирик аллалар.
Өзини молла деп садака алар,
Соны көрип әрман билен өтерсең.

Көп айтыўға қосықты да хал керек,
Хәзлик керек, мәслик керек, мал керек,
Кәтқудаға тууры соқпақ жол керек.
Жол болмаса, әрман билен өтерсең.

Баярың мийнетке ҳақы бермесе
Жылағанда көз жасыңды көрмесе
Рәхәтиң аз, мийнетиң көп демесе,
Ғақы аламай әрман билен өтерсең.

Қараңғыда турған жақтыға инкар,
Мен де жазған торға түскен бир суцқар,
Неге болдым бул залымға гүнәкар. —
Деп қыйналып әрман билен өтерсең.

Гүнәкар биз емес, бизден басқалар,
Жол тауып жүре алмас қара касқалар.
Мен таба алмай жүрмен жардан жасқалар,
Әрман билен бул дүньядан өтерсең.

Байымбеттин ипсанлыққа саны жоқ,
Онда хүрмет етер аға, ини жоқ.
Оған рәхмет айтар кәуендери жоқ,
Оны көрип әрман билен өтерсең.

Халқым билер дәртимди хәм өзимди,
Еситкенлер тыңла айтқан сөзимди.
Ғаплет жумдырып тур менің көзимди.
Әрман билен сен де Зийуар өтерсең.

Ким болады менің пушты панайым,
Душпанға Зийуарды берме илайым.
Ашылмаса менің ығбал-талайым,
Әрман билән Зийуар, сен де өтерсең.

БАРДЫ

Урыўым — Қоңыратдур, миллетим — қалпақ,
Кенегес, манғыты, қытайы-қыпшақ,
Туўысқан дейдилер қалпағы-қазақ.
Он төртке бөлінген урыўым барды.

Бир ели — Хорезм, бир ели — Туўран,
Ургениш, Қоңыратыў, шәхри Самарқан,
Корәуяңлары барур Бухар, Аштархан.
Не бир сулыў-сулыў шәхәрим барды.

Сизиң жақтан көркем аның даласы,
Қабат-қабат салыңғандур қаласы,
Көкбарыў-ылаққа кеңдур арасы,
Көкбар, ылақ ойнар илгити барды.

Бизиң елди он төрт урыў дийерлер,
Қыз-жауаны қызыл-яшыл кийерлер.
Хайтта, тойда ат арбаға мишерлер
Небир гөззал, сулыў қызлары барды.

Қыз-жигити жуўан айтар дәсме-дәс,
Кийген кийимлери атласыў-липас,
Астыға төсенер мешәдний палас,
Шахсаемс, Шийриндек қызлары барды.

Кәтиплери алар кітап-қәлемин,
Бир-биринә берур тәңир сәлемин.
Хожа Ғафыз, Науайыдан сабағын
Алаң нешше алым, кәтиби барды.

Үш ай саўыны бар, үш ай шабағы
Үш ай қауыны бар, үш ай қабағы,
Төрт мәусимә етар аның таҳамы,
Не бир шийрин-шийрин жемиси барды.

Бир сүтлмекдур, бири әтшокай,
Собығын жесеңиз шекер әселлей.
Жамбылша, қауыны, шийрин пәшектей,
Жылына үш писер мияуасы барды.

Бес кала дийерлер әйемде Туўран,
Иба-нзет билан қылды мийман,
«Келгинди» деген ат бизгедур жаман,
Қытай, Қоңырат атлы еллерим барды.

Жайхун, Сайхун еки дәрья арасы,
Түп сағамыз бир қисинин баласы,
Әнес, Мәлик—еки елдің арасы,
Аты қарақалпақ еллерим барды.

Бизің елге ерте келур бәхәр-жаз,
Ғанкылдасын қууы-ғазы салар саз,
Бул баязды өзған молла Әжинияз,
Зийўардың гирдели еллери барды

АНАЛАР

Анамсан, кабамсан өзiң өсiрген,
Көп азапты шул басыңаң кешiрген,
Өтiн уақтiң, ғарийп, жетiм-жесiрсен,
Мүсiббеттi көп кешiрген аналар

Қаслы нәкас әйеллердi зорлайды.
Шәриятқа лутып, нәспин қорлайды.
Сан мың гүмша залымлардан зарлайды
Әдаләтсiз сум заманда, ағалар.

Дүньяда адамның теңi-тайы жоқ.
Залым фәлек буган қарси жумсар оқ.
Қазы, бегиу, шәриятта ийсап жоқ,
Жәбириу-жапалықты шексен аналар.

Жүрек, бағрың перзент дейип бәтi болур,
Тирi ғайып шул дүньяда дарт болур,
Ядқа түссе никен асың ант болур,
Жүрек-бағрың дағлап жүрген аналар.

Қасилыңыз—Бийпатма дийер силердин,
Қалы нешук болур ғарийп қызлардың,
Қасиретликтен жаудырарсан көзлерин
Зийўарды дәм хайран етти, аналар,

Ғарийп анам, не болмақши қаларың,
Мундай иксе гириндар болып балларың,
Сүргинге айдалды уғал-қызларың,
Арасатлы сум заманда аналар.

Аналар, йығламап көз жасты төгип,
Көзиңди шырарып, бағрыңды сөкип,
Қайғы-қасирет, биләси дәм нардай шөкип,
Жолға қаран ғам шөкпеңиз, аналар,

Суиқар гезмес қанатын қайрылса,
Бийхуш болур ана ұздан айрылса.
Залымлар қолынан жап аман қалса,
Перзентлерин қайғып келер аналар.

Қанлы яшқа толып еки көзлерид
Қаналықта сарғайып тур бүзлерин,
Бағрымны тиледи айқан сөзлерин,
Қайғыу-қасиретте жүрген аналар.

Не илаж, башартай қалдың атауда,
Нештәс мың, билмедим, бул келген жауда,
Алып кетти аяқ-қолым атауда,
Қолға түсти перзентлерин, аналар.

Залымлар дүньяда билгенни егер,
Шарам жоқ, перзентин айдауда кетер,
Ай өсер, жыл өтер, бир наубег жетер,
Жүрек-бағрың қабаб еткен, аналар.

Ул-қызларың түсти залым қолына,
Қимлер хабар алар арзау-қалына,
Нәлет жауғай залымлардың жолына
Ғам шөкпек, перзентин келер, аналар.

Залымлар жүреди еллерди жайлап,
Мийримсиз, гүнасыз адамды айдап,
Ғөзаптың қолында көздери жайнап,
Ғәпилетте қолға түсти, аналар.

Қаякқа айдайды, қайда бармақшы,
Хәммесине залым қармақ салмақшы,
Уақты жетпей гүлге панже ұрмақшы,
Жүрек-бағрың дағлап кетти аналар.

Ҳақ Базерген яратканга ялбарып
Мен язмышам қагаз, қәлем колға алып,
Әуладтан әуладка нұсқа қалдырып,
Тәрийиния баян еттим, аналар.

Дуньяда зуриядың сениң модарың,
Қол-қанатың, заўқың сениң дарманың,
Бир көрсәң кетеди шеккен арманың,
Мәдесткарың ул-қызларың аналар.

Аған көрки болыр гүл ҳам жапырақ
Адам көрки-рәуиши перзент, бағ,
Ялғаншыда өтер болдың сынып сақ,
Дуньяның гүли ҳам көрки аналар.

БОЗАТАҰ

Кетер болдық сиди бизлер баш алып,
Хош аман бол, бизден қалдың Бозатау,
Хошласалы қара көзге иш алып,
Хош аман бол, бизден қалдың, Бозатау.

Жер ҳам ел билендур, ел ҳам жер билен,
Жерсиз елдің күши дерба-дер билен,
Өмири өтер жүректәги шер билен,
Қадириң сениң бизге өтті, Бозатау.

Йоқ едим бар болдым, қәмәлә келдим,
Минии әреби атлар дәуранлар сүрдим,
Наныады көп жедим, рәхәтиң көрдим,
Хош аман бол, бизден қалдың, Бозатау.

Неше уақ жақсыға ҳам сәхбәт болдым,
Шады-хоррам болып ойнадым-күлдим,
Душпанлар жәбридин кетермен болдым,
Хош аман бол, бизден қалдың, Бозатау.

Сен бағ едиң, бұлбил ушты, зағ қалды,
Пүтқил сийнем жанды, иште дағ қалды,
Қыйсық Порқан аман, сени жау алды,
Басы кутлы, соңы уайран, Бозатау.

Кимсениң апасы, кимниң әмнеси,
Кимсениң ағасы, кимниң иниси,
Кимсениң қыз-уғлы, кимниң сийдиси,
Әтиреск, Гүрген, Ҳажар асты Бозатау.

Кимсениң қыз-уғлы, арзәулы яры,
Кимниң қашы қара, көзи хуңқары,
Әсир болып, телмирсисни ҳәр сары,
Йыглап ат алдына түшти, Бозатау.

Атадан айрылды гулнаклы уғлан,
Сатылды, ҳүр басын әйледи гулам,
Кимлер Ирак кетти, кимлер кетти Шам,
Кимселер Гүрж, Техран түшти Бозатау.

Кимсениң қардашы, уғыл ҳам қызы,
Тутылды күн билән айну-йулдызы,
Ҳәрир атлас кийген кимниң ялғызы,
Залымлар әлгине түшти, Бозатау.

Қара көз, қыпша бел, қыз билән жауан,
Иуәлери гүл киби көзлери мәстан,
Қуда әмири билән бардылар Балқан,
Дәулет қушы сендин ушты, Бозатау.

Қирдиги — оқ, анық қаштары — қаман,
Иуәлери — қырмызы хуршийдә табан,
Ләйли-Зулайхадек не гәмәл жәнән,
Әсир болып колға түшти, Бозатау.

Сәхәр уақта қарлы дүнен атылды,
Бенде болып түштим, қолым шатылды,
Перидек қыз шора болып сатылды,
Қәлийәлик башына түшти, Бозатау.

Қала бузып түркмесі бағрым дағлады,
Кимсениң дүсеңлеп, кимди бағлады,
Сенде көп мусылман уғды йығлады,
Башыңа қыямәт түшти, Бозатау.

Кимсә шаһид болды, жанды айрылды,
Кимсә гәда болды, малды айрылды,

Кимсә көзи хункарыды айрылды,
Башыңа қыямет түшти, Бозатау.

Тәғдир — алладандур, себеп — Қоңыраттан,
Бийрәхим Сейилхан деген слаттан,
Айра түштиң ашамайлы қыяттан,
Елатсыз, жайлаусыз қалдың, Бозатау.

Ер йигит башына мүшкил не түшти,
Жүрек-бағрым ғамиди отына пішті,
Елатың үстидиң серпидиң көшти,
Хош аман бол, бизден қалдың, Бозатау.

Көзім яшлы, мен кетәрмен, шарам йок,
Бир кудадан басқа гушты-папам йок,
Хәмме кетти, сенде турар адам йок,
Хош аман бол, бизден қалдың, Бозатау.

Қала басы болдың, сен мәлла Пирим,
Өзің тәлип-идим, көңлиңде тириң,
Қоңырат баланды алса, ол да өз бирин,
Хош аман бол, бизден қалдың, Бозатау.

Мәмбетмурат дийўанбеги кул болды,
Жап-ийманш мұддаҳасы пул болды,
Ел қарап болмаққа себеп шул болды,
Хош аман бол, бизден қалдың, Бозатау.

Зинўарың хошласар қәдириңни билиң,
Көзини яшартып, бағриңи тилип,
Аман бәлса, ҳал сораһар бир келип,
Хош аман бол, бизден қалдың, Бозатау.

ХӘР КИМСӘНИҢ ЯРЫ БОЛСА...

Хәр кимсәнің яры болса,
Қыялыны айтпай билсин,
Сөйләр сөзи болып шийрин,
Өзи турып, көзи күлсин.

Жаның алсын жәллад көзи,
Хош мулайым болсын өзи,
Сәнің сөзин, аның сөзи,
Мисли гүл киби шырмалсың.

Саны йок болсын қылығы,
Журттан өтсин әсейиллиги,
Аның әлапайымлылығы,
Мисли Сәнем киби болсын.

Ярың болсын химай киби,
Көңли болсын сарай киби,
Йүзи болсын хәм ай киби,
Хәксүнийдин өзи болсын.

Үйде өзін жоқ болғанда,
Ашна яр достың толғанда,
Мехман жәмленип келгенде,
Өзи билип жәўлан урсын.

ЙОҚ МЕНИҢ

Қара көзди, шийрин сөзли дилбарым,
Сендин өзге сәўер ярым йок мениң,
Таза гүлистаным, маҳи әнўарим,
Хәсиретигинен хәш қарарым йок мениң.

Сәңи көрсем болур мениң көңлим шад,
Жаҳаншың ғамийдин болурман азад,
Нәзакат бабында кәметид шәмшад,
Сендин өзге үлфикарим йок мениң.

Назлы дилбар сенсен ўафалы жәван,
Хүснияның раўишинә боларман хәйран,
Шийрин жаным болса йолында қурбан,
Сендин өзге сәўер ярым йок мениң.

ЙОЛ БОЛСУН

Гүлгүн кийип, мәстан басып келән қыз,
Хабар берин, пәрийзадым, йол болсун,
Жилуә билә шийрин жаным алап қыз,
Хабар берин, пәрийзадым, йол болсун.

Түриши мәңзәрәм алгур лашына,
Шәўкет ушын сүрмә шекип қашыңа,

Зәрди рүүмал, үки тақып башына,
Хабарың бер, пәрийзадым, йол болсун.

Ләбләрңиң пистәдәк, тишиң мәржанды,
Көргөн хайран, көрмегенге эрманды,
Хәр бир сөзин дәртли кулга дәрманды,
Хабарың бер, пәрийзадым, йол болсун.

Кулақына тақып алтын сырғаны,
Минип көш алдына йүрмәл-йорғанды,
Көрән болур ақ йүзинниңа курбаны,
Хабарың бер, пәрийзадым, йол болсун.

Үстиңә кийгәннң бәшбәнт-падшайы
Тауыс бир көйләкин йулгун дәрәйи,
Белбәуиң түрмәдән, зерли-калайы,
Хабарың бер, пәрийзадым, йол болсун.

Қәлем кашың, қара көзин сүзилур,
Ақ сийнәңә тилла хәйкел тизилур,
Йүзинди көргендә бағрым езилур,
Хабарың бер, пәрийзадым, йол болсун.

Хәр сөзиңдә мың наз етип өлтүрмә,
Гусса билән йүрәкимни толтурма,
Ақыл болсан, рәқибләрә билдүрмә,
Хабарың бер, пәрийзадым, йол болсун.

Мен сәни сәумишәм елдиң еғанә,
Адыңны қылмадым йуртқа әшкара,
Койдың мени эда болмас хижрана,
Хабарың бер, пәрийзадым, йол болсын.

Зийуар айтар биздиң дәўран өтәнди,
Ғапыльлықта әрман болуб, кетәнди,
Сени көрип яр кумары тутанды,
Хабарың бер, пәрийзадым, йол болсун.

ГӨЗЗАЛЛАР

Қия бақып мениң жанымды алып,
Йүз мың жылға менен шығар гөззаллар,
Йүрегиме ада болмас от йақып,
Мениң жаным отқа йақар гөззаллар.

Тырнадек отырып, сонадәк йүрген;
Йүзмиң жылға менен қабағын керген,
Пашларына лағды мәржан өткерген,
Мың түмен наз билән бақар гөззаллар.

Қара көзи гәўхәр киби жаўдырап,
Кийген тоны көрген сайын жалтырап,
Өңир моңшақ, хәйкел тағып сылдырап,
Сүзип қәлем қасып қақар гөззаллар:

Хайтта, мерекедә жигит жыйылса,
Куни-туни бирдейи тамаша болса,
Сола заманда қызлар саллана келсе,
Жанын ашып, көзин тикер гөззаллар.

Яр сарайы дәўран он төрт яшында,
Қызлар йүрер ерди дигре-дашында,
Айтар Зийуар яр сәудасы башында,
Айттым сүйегимнен буны гөззаллар.

БИР ЖӘНАН

Көзимә көринуб, беглер, бир жәнән,
Шийрин жаным отқа яқты да кетди.
Ялғаны йок, бул сөзимә, сен инән,
Мың жылға наз әйлеп, бақты да кетди.

Күн ортада йердим үйкула ятыб,
Әдеп-әркан билән бизди ойғатыб,
Шийрин шәкар меңә сөзлерин қатыб,
Заман егләмәйин шықты да кетди.

Көрген заман аны бағрымны езиб,
Өлтүрдым жанымдан үмийдим үзиб,
Жаным отқа яқты көзлерин сүзиб,
Қәлем қашын меңә қасты да кетди.

Ақлымны кетүрдин көрген шул заман,
Ойғануб уйкуудың көрсем бир жәнән,
Кирпиги оқ киби, қашлары көман,
Әвиз жаным тәддин шықты да кетди.

Зыя-зулпы рәли мысалы күнды,
Көре алмай йүрген якында хәргиз,
Ләйли, Зухра киби ол саҳиб тәмиз,
Бады-саба усап ести де кетди.

Зыя-зулпы тал-тал, шашлары сүмбил,
Ашықлардың егер көз йашын сел-сел,
Зарлы Зухра, Сәнем киби қыпша бел,
Бады-саба киби өгти де кетди.

Шәһми—жадыу жаллад, кашлары қалем,
Койды сийәмизә йүз мың дағ әлем.
Наз әйләйүб сүшик тилли ол сәнем
Мәңә бир истанат такты да кетди.

Сәрәфраз қамәти, сәдаф дәндалы,
Башыңдын вякы әдаб-әрканлы,
Ол хәм мениң киби йүз мың әрмәялы,
Көздин қанлы яшын текти дә кетди.

Ләйли, Зухра. Сәнем яндығ сүүрети,
Туұбы ағашына мөгәер қамәти,
Ақ дегендә шықан ағзының оты,
Он сәккиз мың әлем яқты да кетди.

Иззет-икрам билән тиләб жәуабы,
Тәуазығлық олүб бериб сәлами,
Ғәмзә билән бақыб айған қоламы,
Тамам үстиханым яқты да кетди.

Үстине кийгени атлас камқады,
Башида түрме, әлде парәң румалы,
Ашық Зийүар аны көрген заманы,
Арақ сәйлан етиб ақты да кетди.

ӘЙ НӘЗӘЛИМЛЕР

Бул дүньяда айшы-әширәт яқшыды,
Кел сапа сүрели, әй нәзәлимлер,
Ашықларға мұдам сөхбәт яқшыды,
Кел, ойнап-күдәли, әй нәзәлимлер.

Ашықты өлтирер ярдың қыялы,
Бийхуш егер татсаң ләбинин палы,
Хәр бир сөзи әсел киби мазалы,
Кел, сапа сүрели, әй нәзәлимлер.

Қызлар билән болсаң бир қалый жайда,
Айшы-әширәт етсен тилла сарайда,
Тамаша етип, бүгін хайт билән тойда,
Кел, дәуран сүрели, әй нәзәлимлер.

Өңдирине хәйкел-мошаклар таққан,
Айбаты бултты хәм дағларды басқан,
Зийүар айтар мисли дәрйядай тасқан,
Кел, ағзы дууалы, әй нәзәлимлер.

БИР ПӘРИЙ

Зәрбәрағ әрилген тилла шашбағы,
Ақыл-хуушым алып кетти бир пәрий
Тал-шыбықтай қыпша бели-белбағым,
Мени хайран етип кетти бир пәрий.

Сәйир әйлабан, гезин саатий заман,
Шоҳсәнем, Ләйлидей жүрип пәрауан,
Жәм болып турғанда бәрше қыз-жауан,
Саллана-саллана кетти шул пәрий.

Келип хошластылар көзге яш алып,
Мен хәм турдым ерип, балқып босанып,
Шәмшәди қамәти зерге жасанып,
Мени отқа яқып кетти шул пәрий.

Хошласып мен қалып, болдым интизар,
Тәнимдә қалмады зәррәдек мөдар,
Мен аныц ышқында болдым хоры-зар,
Ақлы-хуушым алып кетти шул пәрий.

Тынбас кеше-күндіз көзим гиряны
Болыппи мен аның бағры биряны,
Жисмияди өргеди дағы-ҳижраны,
Көзде ишым төкип кетти шул пәрий.

Келмес андай дилбар яқты-жахана,
Хүсини мензеттим хүүри гулмана,
Дишлери мәселлик хинжи-мәржана,
Бу заманда йокдур шундай дилбарий.

Бул елде көрмедим шуныдек дилбар,
Кешени ақ йүзи айлар мүнәууэр,
Кийген либасының бәри алтын зер,
Зыя зулпы екен мүшки әнүэрий.

Йүз әлүан доланур кәддини дүзеп,
Нәзерлеп кирпигин оқ киби гезеп,
Тәйли. Зухра, Сәсем киби хош әдеп,
Баг-ирәмга мүнәсиндур шул нәрий.

Хәр ким айтур, ана хәмдәм болсам деп,
Йолыңда жанымды пидә кылсам деп,
Мүбәрәк жамалын және көрсәм деп,
Такатым қалмады көргеннен берий.

БОЗАТАҰЛЫ НӘЗЕЛИМ

Бозатаулы гүлбинафша нәзелим,
Әсәлин хәррени гүлден бездирер,
Кирпиклерің сүзип баққан нәзерің,
Жұлдызды жаурағың, түннен бездирер.

Жамалың бир көрип кеттим димардан,
Йүзимни үгирдим шамси-қамардан,
Өзимни бездирип сабыр-қарардан,
Сабырыу-қарарымды мәннен бездирер.

Кумырыскадек қыпша қыпша беллерің,
Бармақ толы йүзик-йүзик әллерің,
Әсел қаққан сүжик-сүжик тиллерің,
Жыланды жылжытып иннен бездирер.

Фәлекнің ойыны—Жәйхун гирдабы,
Бир тәбәссим етсең көңлимиң табы,
Ышқы ләшкерінің дәхшәт сәрқабы,
Бул аманат жанды тәннен бездирер.

Писте бурынында тилла әребек.
Екки қара көзин екки бәледек,
Үргенни йуртунда бегим Төребек,
Тахтынан тайдырып, елден бездирер

Көңлим себебини бир-бир яздырып,
Кайта бостан гәне дәртим қоздырып,
Капир көзин мұсылманлы азғырып,
Бийшара Зийуарды диннен бездирер.

ТҮСЕР

Агалар, ярым тәриәли,
Зулпы яғағына түсер,
Сағағына дивсә мәржан.
Ошал бугағына түсер.

Бул жаханә түшмүш лапы,
Әли әдеди, әрканлы,
Салланганда сыя-зулмы,
Йрдың кушағына түсер.

Салып тилла биләзикти,
Қасы - йай, көзи сүзикти,
Шығарса алтын жүзикти,
Қайтып бармағына түсер.

Таққан өңирге моншағы,
Гәухәрленген тулымшағы,
Алтынлап өрген шашпағы,
Жүрсе өкшесине түсер.

Сөз жайылар елден-еле,
Сөзлер шығар дилдән-дилә,
Пәрәз стип гүлдән-гүлә,
Барып путағына түсер.

Сәйли стип шықса салланып,
Йр қасып қақса таулаанып,
Зийуар айтур күйиң-жанып,
Өз-өзиден отқа түсер.

СӘҮДИГИМ

Бағ ишинде кызыл гүлдөк доланып,
Саллана-мәстана келән сәүдигим,
Әнбәр шашы нәзік белә шоласып,
Саллана-саллана келән сәүдигим.

Үшкә зәмистанын мисли яз етип,
Йүршин мисали қуба ғаз етип,
Бир қайрылып ашығына наз етип,
Арыў-әрман билән кетән сәүдигим.

Таўыс киби жилўа менен бақарсаң,
Ашықлардың жүреклерин жақарсаң,
Тилла ҳәйкел гәрдиһне тақарсаң,
Әл қаўсырып, кушақ ашқан, сәүдигим.

Әл қаўсырып, кушақ ашып наз еткен,
Бәлкі бес күн ұйсалында шад еткен,
Бир көрмәсә күйип-жанып зар еткен,
Бағры қан нәтәўан болған сәүдигим.

Ылғал етип барсам сениң елине,
Қыя бақып турсам нәзік белиңе,
Отырысып әл салыссам әлине,
Руўхымды пәрүаз етең, сәүдигим.

Сийнемди сийһене қойсам бир заман,
Зәрре ғубар қалмас, көһилде әрман,
Шийрин жаным бодсын жолында қурбан,—
Дегенде жанымә келән сәүдигим.

Таң шамалы елпең-елпең ескенде,
Көһил бәһтин ашып көһилдескенде,
Әл салысып жууап бергил дөсем дс,
Бағырымны қан етип баққан сәүдигим.

Пиқирим сенсең жатсам-турсам, ойласам,
Бирге ҳайтў-байрам тойлап шағласам,
Жүз өһисип, әл салысып ойнасам,
Сонда ҳайтў-байрам етән сәүдигим.

Көз ушынан бир қыялап бақышып,
Мыйық тартып, қалем қасып қақышып,
Қарағида қармаланып тапышып,
Мақсудымды ҳасыл етән сәүдигим.

Жулдыз шығып, күн қызарып батаңда,
Ғапыл болып, түн уйқыда ятаңда,
Түһиме еһип, таң саз берип атаңда,
Уйқыдан ҳәм байзар етән сәүдигим.

Толып-ташып дәрйә киби аққанда,
Қатар-қатар алғын түгмә таққанда,
Наз әйләһип жилўа билән баққанда,
Жанымды жаһына берән, сәүдигим.

Дил берип дилиһе, бақсам көһине,
Машғул болып мен алдансам сөһине,
Өһишип әһимни салып өһине,
Шунда ҳайтў-байрам етән, сәүдигим.

Әли тарқыналы нәзік мияңлы,
Хош пәһим, хош сүһрәт, һесте дәһанлым,
Зийүр айтур сенсең, мениң хошғаһим,
Саллана-саллана гелән сәүдигим.

ДИЛДАРЫМ

Келур йол үстиндә мәстана басыб,
Сөзләргә мәжалым қалмас, дилдарым,
Йүз мың ғәмзе билән көксини ашыб,
Ҳәш адамға ойнаб күлмәс, дилдарым.

Барыб һердим сәүер ярдың уйына,
Бүлбилдәк сайраған шийрин тилиңә,
Ғәмзә билән бақып айқан сөһинә,
Әлҳасыл нәмәртләр билмәс, дилдарым.

Не әжайып зәнсән шийрин шәкәр дил,
Бойларың минсәһи белиң қыпта бел,
Ақ йүзиң сәүер яр афтаһдин қызыл,
Бийфәһим ҳәш қашан билмәс, дилдарым.

Үстимзде заман фасад болубdur,
Ақлымнын, хушымнын бәри аубудur,
Мусулман, орыска жәбир болубdur,
Нәйлейин заманым келмес, дилдарым.

Заманымыз йокдур нигит йүрмәгә,
Ат миниб, тон кийиб дәуран сүрмәгә,
Мендей гәриплерге тағлим бермогә,
Нәйлейин дөш адам шықмас, дилдарым.

ЯНЛЫДЫ

Ағалар, арымнын тәрийпин десем,
Тууы ағаш, аның қалди далыды,
Күлкы-тығлы, халы-ауқалын десем,
Мисли Мәжнүн сүйген Әбәли янлыды.

Беглер, тәрийл етсем гезген елаты,
Ол елде көрмишем бир парйзатты,
Баксам гүл жүзине әтир, ай бетли,
Жаннет руўқынында тоты янлыды.

Айтсам тең келмейди әлемнин бәрин,
Хүрлер жолдас емс, десем тәрийпини,
Баян етсем аның исми тәрийпини,
Өткен бир яқшының аты янлыды.

Әнә өз сүнийдиң яратмыш субхан,
Йүзи он төрт күнлик айдек ләмазан,
Көрген бийхуш болур аны шул заман,
Сәйил етип бәхистен шыққди янлыды.

Қантыу-набат, шаҳди-шәккәр ашлары,
Қундыздан қарадур аның шашлары,
Зәйиш етсеңиз аның қалем қашлары,
Қәтип қәлем менен жазған янлыды.

Отырышы—тырна, йүриши—газдур,
Бастаи аяқ тамам ағзасы наздур,
Хош сүүрет, хош әдеп, бир алғыр баздур,
Мысалы, бақышы лашын янлыды.

Зайығ болур бийәпанын йүргени,
Айшы, әтирәг, заўкы сапа сүргени,
Бир күн алып кетсе малын бергени,
Мисли, күш қашырған қәлпе янлыды.

Зийәар айтар, енди не халыч кешәр,
Я шу күн, я тилла қарғанын кешәр,
Сау болсаң басына ҳәр бир ис түшәр,
Бийәпа яр гәний дүнья янлыды.

КЕЛДИМ

Ылғал етип узак йерден йол ашып,
Кешлетип мәстана алдына келдим,
Сенин шыкы отларыңа тутанып,
Ләпте палын, шийрин тилвәс келдим.

Қызларның ишинде сенсең сөрүәри,
Йүзлерин қырмызы, маҳи әнүәри,
Мен сени сәүмишем көргәннен бери,
Хәүсс әйлеп қалди далына келдим.

Арзыу әйлеп келдим сениң өзиңе,
Қәлем қашың тотыядай көзимә,
Интизарман сениң айтар сезиңе,
Үмит пенен сенин жапыңа келдим.

Кел сөхбет етеди бир қалығ жайда,
Рақиллар турса да ах илә уайда,
Салының жүрерсең тилла сарайда,
Көнлим сени истәп көрмеге келдим.

ХАБАРЫН СОРАЙЫН ДИЛДАРЫН КИМДИН

Хабарын сорайын дилларның кимдиң,
Бир куш болуб түшсәм ярның торың,
Бүлби болуб барыб гүлнә қолуб,
Әлим ашыб барыб тутсам белнә.

„Ах“ десем тутанур мениң ишләрим,
Қудирәт билән қыйылыбдур қашларың.

Хәр янында тоққуз өрм сашларын,
Сылағанда түшәр ярның белинә.

Пәрүаз етсәм келмәс шул ярим мунда,
Ашық деб шарласам келмәс хәр күндә,
Мени йоклап ол хәм шарлайур анда,
Ашық болуб йүрмән ярның дилинә.

Назлана, мәстанә басып йүргәнним,
Кызлар билан заўқы-сапа сүргәнним,
Бийкар болды ярның йүзин көргәнним,
Ашық болып йүрмән ярның өзинә.

СҮЙГЕН ЯРЫМ БАР

Катып жаткан дәртрлеримдә козғаған,
Сен жыласаң мениң ахыу-зарым бар,
Жүрегин, жигерин маған жоллаган,
Бул дүньяда мениң сүйген ярим бар.

Қайылман сен ушып отка күйсем де,
„Уак“ демеимен яр жолында өлсем де,
Сөйтит, сениң ак жүзинен сүйсем де,
Бант болған ашыққа жүрек, жаңым бар.

КЫРМЫЗЫ

Бир көз көрдим Ислам шахның елинде,
Көрсен юпқа додақлары кырмызы,
Кызы мусылмандур ҳақның йолында,
Сом-сом алтын шашбағлары кырмызы

Бир мәхитабандур кырмызы бәден,
Ышқында зар болды аның көп надан,
Сашы сүмбил киби, тиси әнжиман,
Алма киби янғақлары кырмызы.

О жанан бағында бардур бир көпес,
Кудайым қылмышдур оған бир нәпес,
Жаҳанға деш келмес ондай забердес,
Қашы қәлем, қабақлары кырмызы.

Жерлер ләрзәм берер жолға шыққанда,
Таулар да жол берер қулип баққанда,
Сырга салып, тиллә хәйкел таққанда,
Аны салған кулақлары қырмызы.

Бир нешени сусты менен өлтирген,
Жилдә әйлеп өлтиргенин күлдирген,
Салланып жүргенде жолны толтырған,
Қәдем басқан аяқлары қырмызы.

Тилладан геўини, кийгени атлас,
Аны көргенлердиң бәршеси талдас,
Өзи хәм болмышдур қырық көнизе бас,
Бастан-аяқ сияқлары қырмызы.

Сәхәр турып өзи зулпын тараса,
Ҳайуан қаслап қия салып ораса,
Айна алып ақ жүзине қараса,
Түрмесиниң шаһақлары қырмызы.

Көрсен ақлың алар шийрин сөз билән,
Жылдә қылу, қылық етип наз билән,
Әрман йоқ шырмалса алма көз билән,
Саўдагердек төсеклери қырмызы.

АМАН БА

Жағалтай единеп келген жанларым
Әжекеңниң ахыу-зары аман ба?
Булбиллер сайраған шәмен бағлар м,
Бағ ичинде кызыл гүлдер аман ба?

Арқыратып бедеў минип шыққаным,
Тазылар жууыртып, көкмар шапқаным,
Көзине көз түсип қаслар қаққаным,
Арғын түскен жапа жаным аман ба?

Қыпша белин, ақ жүзлерин кушпаға,
Ярдың кушағында шаглап йошпаға,
Умтылады пәрүаз етип ушпаға,
Бул жақты жаҳанда Гүлжан аман ба?

Күйгенимнен атын койдым Гүлжан деп,
Пида болсын яр жолында бул жан деп,
Түнде аспанда ай, мәңгі шолпан деп;
Жүрген мениң сәуер ярым аман ба?

Ядымда тур яр қойнында жатқаным,
Палын сорып рәхатке батқаным,
Дуньяның ләззетин ізлеп тапқаным,
Булжымас үәделес ярым аман ба?

Ер жигиттиң жарасығы яр деген,
Мерекеле көрип, үйге бар* деген,
„Болып жүрмен саған ахыў-зар“ деген,
Көңил берген қарийдарым аман ба?

ДИЛБӘРИМ

Сағынып, сарғайып, жазған хатыңды,
Жиберген молландын алдым, дилбәрим,
Хаттан оқып Гүлжан деген атыңды,
Өзинди көргендей болдым, дилбәрим.

Айралықтың сырын ашты қағазың,
Өли едим, тирилти жазған баязың,
Соннан бәхре алып шықты қауазым,
Жисмиме жан кирди яне, дилбәрим.

Хатың келип, қыс күнімди жаз етти,
Бағрымды жибитип, муалы саз етти,
Ышқ отлары бирден жанды, уаз етти,
Бәрекелле ақлы-хуўшыңа, дилбәрим.

Хәр қайда болсаң да мениң ярымсаң,
Қаққа ығыдап талқан интизарымсаң,
Хәсте болсам дауа болар дәримсен,
Сеннен басқа хәш кимим жоқ, дилбәрим.

Ара дәш болса да мең дөнмем сендин,
Шын ашықпап, гуман етпе сен мәндин,
Артырып сөз жазға бундан соң шендин,
Сәндин өзге көңил хош жоқ, дилбәрим.

Қудай қосса қосылармыз бир заман,
Соннан басқа хәзир бизде жоқ әрман.

Хатың болды мениң дәртиме дәрман.
Кешикпей барарман сабыр ет, дилбәрим.

Көңлим жәм болмай тур депсең сөзинде,
Ол сөзиниң паркын билдим гезинде,
Хат жазып турамап етпеймен кенде,
Өзиңе өзид тәселле бер, дилбәрим.

Бизге де, сизге де болып тур обал,
Бул сөзине пәрийзадым қулақ сал,
Бәндениң басына түсер түрли хал,
Хәр истиң ақыры болсын, дилбәрим.

Сениң билмей бизид елге келишиң,
Сапар шыққанымды соңыра билишиң,
Сен өзинди мәнә рауа көришин,
Ашықлыққа дәлалатдур, дилбәрим.

Мениң ушын бодма зарыў-сәргиздан,
Дәртимди қозғамай отыр шадыман,
Талабымды болып барсам мен аман,
Мақсетке жетеримиз бир күн, дилбәрим.

Шадлықта тут, мәрт бол хәр иске дайым,
Мени келмейди деп шегинсең ууайым,
Яр болса биздерге қәдир қудайым,
Бир күншелли болмас хәсирет, дилбарым,

Қайыл қалдым сениң айтқан сөзине,
Ах-ұх пенең дәп салмағыл жүзине,
Хәр бир исте мәртликті ал өзине,
Көрисермиз, хош болып тур, дилбәрим.

БАР ЕНДИ

Ышқы отына түшкен жигит мәрт болар,
Шеккени күн-түни ах-хәсирет болар,
Ашықлық дегениң яман дәрт болар,
Тәуекелди бир аллаға қыл енди.

Көп қайғырсаң көзлериде нәм толар,
Думан басып жәхан жүзи зәң болар,

Кызыл жүзүң загыфрандай рән болар,
Сәуер ярым, мениң фәндим, ал енди.

Ашыктык ямандур жүзүң солдырур,
Ышкына төзбөгөн дәрттен болдырур,
Сырласпасаң ишиң толып өлтирур,
Биз бенең мудама сырлас бол, енди.

Ах, мени ярым деп пәрияд әйлеме,
Берк әйле, кеулиди намад әйлеме,
Якшыкы нийет қыл, ямап сөйлеме,
Бул сөзди ядына якшы ал, енди.

Ғайры менен боска үлфәт болмағыл,
Өзиңе хәм маған қайғы салмағыл,
Менде басқа яр йок ғұмап қылмағыл,
Мен сениң ярыцман тахиқ бил, енди.

Сен мениң ҳақ қосқап сәуер ярымсаң,
Ялғаншы дүньяда хәрне барымсаң,
Кеше-күндиз мениң ияттарымсаң,
Шын ашықпап буған инан сен, енди.

Қосқай дийип бир алладап тилермен,
Ышкың ғырақына дайым шүмермен,
Тахир киби хәр қиялға дөнермен,
Зийүәринди хайрап етпей тур, енди.

НЕГЕ КЕЛМЕДИҢ

Қәлем қашлы хош қылықлы нигәрим,
Ақ тамақ, қыпша бел сүйикли ярым,
Бул дүныда ашық болған инқарым,
Зары-гиряп етти, неге келмедің?

Жолына қарайман ертели-кешли,
Күннен де шырайлы, айдай рәуишли,
Ай жүзлим, пал сөзлим, ақыллы, если,
Инқарым, дилбарим, неге келмедің?

Қатарынан артқан ақыл хәм ойы
Сәруидей келискен қәўмети, бойы,

Жүргенде көринбес оның тен-тайы,
Бас қосқаным лалазарым келмеді.

Келбетли, жәхәнда табылмас тени,
Бирақта онда жоқ дүньяның кеңи,
Адамгерлик адамдадур кеуилли,
Зийүар тәрийп етти, айым келмеді.

БАРСАҢ БА

Күйген жүрегимди қайдан әйлеме,
Бул тәрки дүньяда жаным, барсаң ба?
Бул ашық кеулемди зиндан әйлеме,
Болмаса сәхрада ярым, барсаң ба?

Сенсиз мениң аппақ сүйнем күл болды,
Пырағында күйдим, тәним күл болды,
Көзлериме қызыл шөкел күл болды,
Бул тәрки дүньяда жаным барсаң ба?

Пырағында аққан мениң көз жасым,
Көзимнің жасларын сүритпес ғардашым,
Билесн гәрипдикке түсти бул басым,
Бул жанымның димәдары, барсаң ба?

Ашыктықтың қәдирин сен билмесең,
Жүрек, бауырым күйер, нәзге килмесең,
Қападаман, ярым күнде килмесең,
Жанымның әрамы ярым, барсаң ба?

ОЯН

Нышпы шәб келдим қашына, нәзлы жәнәным оян,
Шам-пырағ яқтым башыңа, нууры әнуарым оян,
Көзләримнің рәушаны, ол мағы табавым оян,
Йолюнда зар әйлестен, әй мисди әфғаным оян,
Мен сениң келдим қашыңға рәхим ет, жаным оян.

Буу сәхәр бағына келдим, сиймәхәл йолға түшип,
Уәдеме йетсем дийип, гәҳи жүрәп, гәҳи ушып,
Бийхәбар сиз ятылсыз, алтын түгме бәвтин шешәп,
Кеудим истер кирметки, жәннет киби қойың ашып,
Қойма бунша зар етил, көзиңди аш, ярым, оян.

Сайла сунма элин, асмана пиктен ая сен,
Посты ләттеңни сүдрәмә, үйхәт олымас жая сен,
Гәр сени сакпан иле атса хуаҗага мәйләтсен,
Әхтимал түшсәң келип, теңиз тейниде лая сен,
Ашығың мәттал болып, башыңда тур ярым, ояп.

БЕРИ КЕЛ

Ай—элифтек, наз етип, хәйкелни таккан, бери кел,
Бе—буралып, саз етип, кашыны қаккан бери кел,
Те—туташып от киби, қыя баккан бери, кел,
Се—сәһә айтып тилийдни паллар аккан, бери кел,
Жим—жанымды өртеип, отларга жаккан, бери кел.

Җа—да халым көргизип тур, тәнде жаным сондедур,
Хий—қыялың кимди дур, бәлки қыялың мендедур,
Дал—дауа тапмас бул дәртим дәртиме дәрмандадур,
Залы—зауқым, кәсте жаным, қондыме әрмаңдадур,
Реһа—румалың қолға алып, қыя баккан, бери кел.

Зәһи—зәһним кетип, келмекте болдым кашыңа,
Сын—сыядек кашларың, хинжиү тизилмиш шашыңа,
Шын—шәккәрдек ләблериң, баллар қосылмыш ашыңа,
Сад—сапа сүрмәк ушың, пәрүанадурдан башыңа,
Зад—зар йыглап келдим, пәрүана баккан, бери кел.

Тайы—тақат қалмады көргән заман баскан изиң,
Зай—зулым әйлемесиң, шийриң қалам айтқан сөзин,
Айны—әлемдек болып, рәушан киби баккан йүзиң,
Ғайни—ғәзеп қылмасың, жәллат киби басқа көзин,
Фе—фана болған жаҳанда, интизарым бери кел.

Қап—қарарым болмады, қалдым изинде бийхабар,
Кеп—кәмәлдә келдиң, пишкен төсинде қос әнар,
Ламы—лағлы, ләблериң болдым сүймекке интизар,
Мийиң—мәнийдек, бийшара йыглап изинде зар-зар,
Нун—набатдек ләблериң бадан қосылмыш, бери кел.

Үәү—үәпасыз дуньяда үәдеңди берип еттин дүзип,
Хе—хәниүз неше сени излеп тапаламадым гезип,
Ләм—әлипдек ләблериң, көксиң хош анарың үзип,
Я—яйдәк кашларың, оқ кирлиқиң бағырым езин,
Мыйык берип, жидау етип хәр яна баккан, бери кел.

АЙ ӘЛИП

Ай—әлип ким, ак йүзиндур айни әләм әнүари
Бе—белни қыпша дилбар, көз ганаң шаҳла үәлий,
Те—тисиндур дана-дана ләблериңниң палларың,
Се—сорып шийриң ләбиң канадурман, әй пәрий,
Жым—жәмәлың көрмегенше зары-тирян Зийүариң.

Ха—хәя изерим кетипдур, тийғы жәлладың билән,
Хий—қыялымнан адастым данағы, қалың билән,
Дал—дауа дәрдимге таптым, дәптеги палың билән,
Зал—зәһним хош етерләр нақшы дәнәндиң билән,
Ре—рауаж етти мени көксиндеги хәйкеллериң.

Зе—зайық болма, пәрий, сен зәрре мендиң ақыл ал,
Сын—связ уллиц тутарга қалмады хәш миде хал,
Шын—шәраблы ләблериңди мен ишерге биймәлел,
Сат—сабар әйлейиң, ышқында еттим ақлы лал,
Зат—зайығ болма, пәрийүәш набәленке мудамай.

Тай—табың хош мулайым, хош тәкәллум, хош әдеп,
Зайы—залым өңириңе мәрүәр мунаққашыны бәзеп,
Айни—ақылымды алып, әлгимдеги қалаң сәдеп,
Ғайни—ғәмзең көксине ярашады куп әжеп,
Фе—фәрен румал тур, гүл йүзинде гүлшәний.

Қап—қанақ кашың қақарга қақшан сүмбиллериң,
Кеп—кирлик көзлериңдур, тийғы жәуһар тиллериң,
Ләм—ләбиң шийриң-шекер, мен бағара бұдбиллериң,
Кеше күндиз тартты мени ышқы кеңил-диллериң,
Нун—нәпис қамқаны кийген шахсууарым, кел берий.

Үәү—үәдеңде бар ма, хәй, нигарым, бер хабар,
Хе—хәләлы хийриңде қәсиреттемен шамыу сәхәр
Ләм—лағлийдек дәбиңдиң мен ишерге биймәләл,
Мийиң—мунасип болыбан ашықлара берме ҳазар
Я—ядына түсер ме мән киби хәмдәмләриң.

Мен аның үәспин изарга әлиме алып қалем,
Жидуасы жанымны алған, ол нигарга кеп сәлем,
Тоты яңлы хәйеги, хәуазы хош, шийриң қалам,
Зәр—сия, қалемнен намаңыз еттим тамаи,
Зайығ олмас деп, дәмәтсе, хәләлыдан мийнетий.

Бул бил гөя болып кондым гүлдиниң басына
Шунки ярым жеткен екен эине он төрт яшына,
Сәрсәбизден суу берилмиш дана-дана шашына,
Набатты биймаза деп, шәккар куйыпты ашына,
Бул билдек пәруз етипдур, берсе жууан жолдасы.

ХИЙҰАЛЫ ҚЫЗ

Аға, беглер бир қыз көрдим,
Хаслыи сорасти Хийұалы қыз,
Ақ йузи әйдек мүнәўўар,
Хұси жамалы әгла қыз.

Көксинде бар жуп апары,
Билмән өзи кимниң ары,
Мойнида алтын тумары,
Болғанлықтан баҳалы қыз.

Шолман тууар, тап да атар,
Сәулеси әлемни тутар,
Мен билмәнем, кимге бақар,
Қара кашлы Хийұалы қыз.

Дерсең өзи таң йулдызы,
Жаңылды алар қара көзи,
Ұдтап шықмас айтқан сөзи,
Лакабы апың Хийұалы қыз.

ҚУБА ҚУШ

Кеттиң көзден ғайып болып,
Келға-ха куу-куу куба куш.
Мен гезермен сайыл болып,
Келға-ха куу-куу куба куш.

Ушмағыл бадның өринә,
Шықмағыл дағның сәриле,
Рәхим ет атың терилә,
Келға-ха куу-куу куба куш.

Атаң—туйғын, енең—лашын,
Қаршыға жиғен қарлашың,
Келин көргил көзим яшың,
Келға-ха куу-куу куба куш.

Ғнен—туйғын, атаң—суңқар,
Сени көрсе титирер аўлар,
Өрдек, газыу, сүйлин, зағлар,
Келға-ха куу-куу куба куш.

Сен бир хустың алғыр базы,
Йолда қалды мөлә тазы,
Мен күтәрмән қышыу-язы,
Келға-ха куу-куу куба куш.

Сени кууды шуш қара куш,
Қутилай десең бир елге туш,
Ел таппасаң бермаған уш,
Келға-ха куу-куу куба куш.

Үргилейи мен көзиңнен
Қанат-қуйрық хәм өзіннен,
Душпаның кетти изиннен,
Келға-ха куу-куу куба куш.

Сени дийуб Зийуар ағлар,
Йүрек-бағып ота дағлар,
Өлғанше истәб сорағлар,
Келға-ха куу-куу куба куш.

КӨЗЛЕРИМ

Ҳақ мени инсан жараттың нәу баҳәрим көзлерим,
Анша бағлар сәйр еткен, гүдиўзарым көзлерим,
Махсудум барынша гездим, ықтиярым көзлерим,
Тәннен соңыра барадур сақла мазарым көзлерим,
Истеген берге йеткерген илгир нәзерим көзлерим.

Енди сеннен айрылып, не кешәр халкы мениң,
Дигир-дашым бәнт болып, батыл болур йолым мениң,

Қауымы-қарданымы тайнымай жат болур елим мениң,
Еккиси кем елліге келип қайтты ығбалым мениң,
Әлүидағлап кеттиң меннен хәрне барым, көзлерім.

Йелдей болып өтти өмирим бир, саат дәуран екен.
Тәндадур яшлықта өтти, көңил оған мөкан екен.
Дүньяға бел байлағанның ақыр туып ойран екен,
Неше мың жыл жасаса хәм ақыры әрман екен.
Жаз күним өтти, қыс жетти, интизарым көзлерім.

Оным-он беш-имде гездим қыс күндеримни жаз етип,
Жигирма бес отызымда сөзлер айттым саз етип,
Бүлбилдек уштым хауаға шарқ урып пәрүаз етип,
Лашындек йелдим, йүкирдим дәуирлер хәм наз етип,
Гүлбәхәрим ганжим гәзийнем, нәубәхәрим көзлерім.

Еки кем елліге келдим, қурысын жасым мениң,
Сонша дәртке қайыл болған қаттыдур басым мениң,
Арызү әрман билән алған қәне йолдашым мениң,
Яқшыны еске түширген ахыу-зар башым мениң,
Әлүидағлап кеттиң меннен хәр не барым көзлерім.

ҚАЙДАСАҢ

Ығбал тилеп әуел бастан,
Қайырхәмлық болып жастан,
Күндәй күлип кеуіл қосқан,
Уәдесин берген, қайдасаң?

Өмир гүлим, кеуіл тоғым,
Жүрегиме салған шоғым,
Көрмей сәнбес жанған оғым,
Қадирданым, сен қайдасаң?

Сен ушын гездим дүньяны,
Зийұардың болмай паяны,
Тақат етпей шыбын жаны,
Жүректің гилти, қайдасаң?

Шығалмадым шуғыл сөзден,
Ғайып болып кеттиң көзден,
Душпан қууды сизли бизден,
Кеуілимниң хошы, қайдасаң?

Ғириян болыр гәрип гезген,
Орыс, қазақ қалмай бизден,
Елге келип хабар сезген,
Интизарым сен, қайдасаң?

Хәр мукамға атын дөнип,
Лаулап жанған отың сөнип,
Қара жерге жемтік болып,
Дийдарсыз кеткен, қайласаң?

Аллаға сыйынып мәзи,
Шәриятты бузып қазы,
Көриспесек бол разы,
Рухи мазарым, қайдасаң?

АЙРЫЛСА

Ашықлар ағлайұр ләйлиу-нәхары,
Қара көзди қадди далдин айрылса,
Руузы—шәп қап йутып шекерлер зары,
Шийрин сөзли сүшүк тилдин айрылса-

Ашық-машук ушун жаныдын кешер,
Мудам ышқы отына өртешип нишөр,
Ер йигит қайғыу йеб, күндә қан ишөр,
Несиб айра түшип елдиң айрылса.

Сәмек өлүр суудын айырылса бир күн,
Қанаты суу болса, ушалмас сулғун,
Қаршыға, йителди йәнә ақ туйғын,
Йемин табмас қоша балдың айрылса.

Елинен айрылған дийүана болур,
Ярнан айырылған бийгәна болур
Хәррелер ушубан пәрүана болур,
Уясы бузылып палдан айрылса.

Ғош йигитниң дәулети бар башында,
Хәм ағасы хәм иниси қашында,
Хәр ким өз елинде, тәни тушында,
Йигит қәдири болмас елдин айрылса.

Бағлар дала олур келсе хуб бәхәр.
Қазан урса, солар ғушшамы гүлләр.

Йылына йетмәйин азарлар-тозар,
Қатулар тул қалыб ердин айрылса.

Йигит қашшақ болур сәхбәти болмас,
Ағайин—халықара иззети болмас,
Мейлис-мәрәкәдә, дүрметн болмас,
Йигит қашшақ оллуб, малдың айрылса.

Дәх дегендә озап қанатлы қушдан,
Туық нәхәлли алтун-күмушдән,
Алмә көз әрәби ат қалур миннишдән,
Қуырығы дөкилин, илдин айрылса.

Зийәер айтур сана келур шум өлум,
Сөйлә қазан урып сомайын түлиң,
Сөзләмәкдин калур бу қызил тилиң,
Бир күн шыбып киби жандын айрылса.

* * *

Туллар деген ябы ядлы болмайды,
Таудан қайтпас дөйнағынан айрылса,
Дәрт көбейсә гәндә дәрман қалмайды,
Жер телнып қанатынан қайрылса.

Адам углы—хәргиз гапыл болмасын,
Қызыл гәли гумшаланып солмасын,
Ақ жүзине сарғыш қайғы толмасын,
Ұалы қыйын қанатынан қайрылса.

Бул дүньяның көрки адам баласы,
Адамның да көккә жетер наласы,
Көңилдин көп болар қайғы жанасы,
Хош қылықлы сәуер ярдан айрылса.

Бұлбил көпесте тур сайраға тезден,
Шешенлер уғылса тууырылық сөзден,
Көргишлер айрылса ол еки көзден,
Қыйын болар гапилетте айрылса.

Бул дүнья өтерлер енди басыңнан,
Қатар-яраныңды алып қасыңнан,

Зәхәр-заққым етип ишкен асыңнан,
Әрман билен бул дүньядан айрылса.

Бул дүнья бетердур, ойлаган жигит,
Жас үлкенге хешуақ бермендер сөгит,
Жақсы—жаман болар, ис болса бийкут,
Анып парқы адам елден айрылса.

Алғыр қус хор болар баддан айрылса,
Ер жигит хор болар малдан айрылса,
Жасы алыс үшке шыққан мамалар,
„Бахтым қара“—дейди шалдан айрылса.

КЕРЕК

Бақадыр гошшақ жигитке,
Халыққа мәлим батыр мәртке,
Бардаш берер қайғы дәртке,
Жанажан ғардашы керек.

Жигит шықса узақ жолға,
Жау-жарағын алып қолға,
Сермеп қылыш оңлы-солға
Жол баслар сардары керек.

Малы көп сансыз байларға,
Апармай мерекс-тойларға,
Кейинне салыуға қойларға,
Қулағы кесик қул керек.

Ұақтым өтти сардар деген,
Сауаш болса қардар деген,
Бул гәлимнип парқын бийген,
Удайына айтыу керек.

Сөгис келтирип атаға,
Исин жиберип қағаға,
Ауылдағы қатқудаға,
Саңы жоқ пара пул керек.

Халық сораған аталыққа,
Исин жүрүтип қаталыққа.

Күш берип өңбөс салыкка,
Халыкты постырған шул керек.

Кумартып тегин акшага,
Адамды көмпү пақшага,
Халыкты сораған патшага.
Күндө-күндө урыс керек.

Сорлы пухара халыкка,
Кол созып бэрхэ жарыкка,
Көнбөй бир неше салыкка,
Жайнап-жайнар заман керек.

Өмирише жарымай пулга,
Иси баспай бэрхэ оңга,
Соркайнаған сорлы кулга,
Жайнап-жаснар заман керек.

Шад болып дәурән сүрнүге,
Паянлы дүнья көрнүге.
Катар-курбы менен жүрнүге,
Эжиниязга заман керек.

КЭДИРИНЭН

Хаўада ушқан боз кушлар,
Не билсүн көлниц кэдиринен.
Тағ башында кешән марал,
Не билсүн шөлниц кэдиринен.

Якшы-яманны көрмэгән,
Бек бодып дәурән сүрмэгән,
Гүлниц тазасын термэгән,
Не билсүн гүлниц кэдиринен.

Ышкы шарабын ишмэйн,
Шийрин жанынан кешмэйн,
Иуртынан айра түшмэйн,
Не билсүн елниц кэдиринен.

Бүлбүл ыған етән баглар,
Ашық олан тынмай ағлар.

Көкни гезген карга-зағлар,
Не билсүн гүлниц кэдиринен.

Үстимиздән өтән айла р,
Түшти бу күн ахыу-уайлар,
Едиренләп йүрген алейлер,
Не билсүн сөзини кэдиринен.

Ақ шекип багрын сөкмөгән,
Кезинән яшын төкмөгән,
Нар болып йүкни шекмөгән,
Не билсүн йолниц кэдиринен.

Яр билә сәхбет етмэйн,
Мурат-максудә йетмэйн,
Алшы-душшыны татмайын,
Не билсин балниц кэдиринен.

Яр билән бирге ятмаған,
Шийрин дөбинен татмаған.
Нэзик белинен тутмаған.
Не билсин қолниц кэдиринен.

Зийўар, әжепдәр заманлар,
Кани мундағ кэдирданлар,
Өзин билмәс қыз-жаўанлар,
Не билсүн ярың кэдиринен.

БОЛМАСА

Яранлар, бир сөзди айтайын сизге,
Йигит гезә билмәс йошы болмаса,
Ақыл болсаң пәхим әйле бул сөзге,
Нере гезсин, кеўил хошы болмаса.

Мәрт билән нәмәртни айырап саўаш.
Саўаш майданында керек қарындәш,
Шул майданда жанып кетсе геүде лаш,
Мәрт йигитниц мәрт қардашы болмаса.

Бақадырлар алла дийип ат салур,
Нәмәрт йигит шаппай майданда калур.

Ислам дийип жаўга кылышын урур,
Кылыш кесмес гайраг-куши болмаса.

Гош йигиттиң минген аты айланур,
Аны көрип мәрттиң кеули шайланур,
Алғаныңның зыя-зулың тауланур,
Зули ярашмас, көлем-кашы болмаса.

Йигиттиң шийрин тил ҳаялы болса,
Үйине қыдырып меҳманы келсе,
Алғаны салланып барыны берсе,
Меҳман күтсе, башқа иси болмаса.

Ақыллы яқшының гийнеси болмас,
Яман адам гийне тутса умытпес,
Атқа минген билән кәтқуда болмас,
Йурттан асқан ақыл-хуышы болмаса.

Ҳәр ким суўны болса, пәпси кем болур,
Кеули өлип, халый жайда гүм болур,
Нәпси өлмесе, йигит билән тең билур,
Иәне тааг-ибадаты болмаса.

Йигит нәсийи шекип, ят елге барса,
Анда барып шәкәр билән бал ишсе,
Ағайып-қарындаш ядына түшсе,
Нәйләж йүрүр тең-досы болмаса.

Ҳәк бәзирген йолға шықса ярашар,
Күн-түн сәгбир тартып даг, шөлден ашар,
Базы уақта кәрүан йолдан адашар,
Йолын билген кәрүан башы болмаса.

Мәртте ат болмаса атша жуўырар,
Өзінде йөк болса, түшип ким берәр,
Тениниң ишинде өлгөндөк болар,
Айтта-тойда минәр аты болмаса.

* * *

Тахт үстінде туран әдил султанлар,
Бир байша йөк сорар ели болмаса,

Йүрекләри ат башыйдек батырлар,
Катынша йөк ат-ярағы болмаса.

Моллалар хуп чекип хатларын язар,
Бойында потасы дәруши ел гезер,
Баш-башына болып пукара тозар,
Ҳәр йурттың патшасы адил болмаса.

Қудайым сақласын залым патшадан,
Тиләкинни тилә қәдир қудадан,
Ауам яқшы мүндағ молла-хожадын,
Кәлем йонып, язар хаты болмаса.

Неләр болгуўсыдур, бу шыя кеуиллер,
Казан урса солар гуншалы гүллер,
Шәмелерде сайрап турған бүдбиллер,
Торғайша йөк қонар гүли болмаса.

Бу сөзин атайын, ағалар, белгер,
Сөз сөйләсем, сөзге дүшмес гөдәклер,
Ушып йүргән куўы-ғазы, өрдеклер,
Ҳалы қарап дүшер көли болмаса.

Ақыр бир күп болур ақыр заманы,
Исрапыл сүргини йықарлар дағны,
Қырап қуслар көрсе ушпастар аңны,
Туў қуырығы, қос қанаты болмаса.

Ақыйрда яқшыдан пығыллар қашар,
Қарадын йүзидән қалмай хат өшәр,
Ябандағы суусыз арыққа уқшар,
Ҳәр кимниң саҳафат қайыры болмаса.

Жақсыға мал менен жаман тең болур,
Жаман көңил жақсылардан кем болур,
Ер жигитлер өз теңшен кем болур,
Айдар малы, минер аты болмаса.

Дүньяда Зийўардай дәртли киши йөк,
Бийдәртлердиң анып билән иси йөк,
Жалғанында зәрре көңил хышы йөк,
Яры үллет бирәдары болмаса.

МЕГЗЕР

Кыз бала кемалга келсе,
Алмадек пишкенэ мегзер,
Мәужирип аққан дәрйядай,
Толысып ташкана мегзер.

Шар тәрәпкә көзин салып,
Яр дәрдинен күйип-жанып,
Бир сөйләскен естен танып,
Шарапатлы жазга мегзер.

Он сегизге келсе жасы,
Куллы дөнер көзи-қасы,
Ақылды алар жылға-назы,
Таза ашылған гүлге мегзер.

Тал шыбықтай тауланып,
Тауыс киби ол сайланып,
Он тоғыз жаста доланып,
Ақылдан сасқана мегзер.

Бадам қабақ жүзінде қал,
Жолына бағыш дүнья-мал,
Кумар көзди, зулпы тал-тал,
Он төрт күнлик айға мегзер.

Жаның ерип саулатына,
Иош берген көңли шадына,
Гәплескен жетер мурадына,
Қолы жеткен хажға мегзер.

Қарасаң қәдди далына,
Келбети, сийне-салына,
Қанған дийдар жамалына,
Қанып ишкен палға мегзер.

Халлас урған көңли қасте,
Көңил қосып ярыў-досқа,
Токтар емес тауда-таста,
Қус киби ушқана мегзер.

Яш жигитдур ахыў-зары,
Жаныңды алар көз кумары,

Түссе жүзиңе дийдары,
Кәдир сағымына мегзер.

Қағып кетсе көзи шалып,
Жилға оты жаныңды алып,
Бир сөйләскең мийри қанып,
Шыпалы қәстеге мегзер.

Тарттырған нешшеге зары,
Сүйгеннің тарқар кумары,
Сийнеснен қос анары,
Бөхиш алмасына мегзер.

Яр жолында болып әда,
Бир нешени тутып яда,
Мысал, делбе жигирмада,
Сахауатлы байға мегзер.

Бийўафадан яры болса,
Жолын тосып күйип-жанса,
Анасы жибермей қалса,
Зиндана түшкене мегзер.

Мал байлаған ярын сүймей,
Қостарым деп көзге илмей,
Купияда ойнап-күлмей,
Минилмеген тайға мегзер.

Келсе бир күн мал байлаған,
Кеўлин ашып сорқайнаған,
Басын тарта алмай саудадан,
Салтакқа түшкене мегзер.

Қабыл алып, толып таспай,
Ықлас пенен аяқ баспай,
Көйлек шешип кеўлин ашпай,
Дозаққа түшкене мегзер.

Мал бергени қаыл болса,
Қолына узатып алса,
Кәдирданы ізде қалса,
Тахтан түшкене мегзер.

Жасы өтсө жигирмадан,
Өткени қыйын гирядан,
Жәрдем таппай бийопадан,
Өмири әрман-шерге мегзер.

Баяғылар хабар алмай,
Ойнап-күлді мири қанбай,
Ойлаған мақсети болмай,
Байлаулы бир кусқа мегзер.

Жасы өтсе жигирма бестен,
Әрман-шер шығады иштен,
Бир әрманлы қолға түскен,
Иси миннет, назға мегзер.

Пәсең тартар кеулі әстен,
Хауалаған бәлент-пәстен,
Жигирма төртте, жигирма бестен,
Нама кескен сазға мегзер.

Жигирма алты, жигирма жети,
Туұры қарар саған бети,
Өсип-өнуі дәк нийети,
Қурық басқан газға мегзер.

Делбе яды тасып-толып,
Үл-қызының анасы болып,
Қызыл жүзі гүлдей солып,
Қазан урған гүлге мегзер.

Халықтың сорына көнип,
Ислери насырға дөнип,
Үрпек шаш, сары тиді болып,
Жанып сөнген отқа мегзер.

Отыз бес пенен отыз алты,
Баяғылар ядтан қалды,
„Өлим бергір“ сөздин салты,
Мысал, гөне қапқа мегзер.

Халайықлар, пәким ет оны,
Қырқында болады кәйуаны,

Кәбейер қазар гүманы,
Жолдан адасқана мегзер.

Дүньяпараст болып шунақ,
Жәнжел табар келсе қонақ,
Қырық бесте болар қызғаншак,
Қызығы қашқана мегзер.

Пәтиүасыз дәм ұмытшак,
Суу көтермес ол ашыушак,
Елдиде болар мақтаншак,
Бир дағдан ашқанға мегзер.

Шаны жумактай ақ болар,
Адамгершиликтен сап болар,
Талабы сарсық гәп болар,
Алды бәлент тауға мегзер.

Бул дүньядан гүдер үзер,
Болып атқан исти сезер,
Басып қосып шөбире езер,
Дүньядан қайтқана мегзер.

Ғаррысы менен қас болар,
Бауыры қара тас болар,
Күниси күнге қаллаш болар,
Жолға сайланғана мегзер.

Өлимнен келгендей хабар,
Шадлығың насырға шабар,
Аржағы таусылмас сапар,
Бул дүнья ялғанға мегзер.

Қыялым гезер хәр жаққа,
Бир гезлеспей дәулет-баққа,
Сақал-муртым толды аққа,
Әжинияз әрманы мегзер.

ХӘР КИМ ХАТАМ БОЛУР ПАНИИ ДҮНЬЯДА

Хәр ким Хатам болур паний дүньяда,
Бар болып дәулети, болса диммети,

Ҳар кимлер етеди мақсуд-мурала,
Дурыс болса ықлас пенен ийетти.

Кешти бу дуньяның малы-аюуылы,
Болса сақауаты, қайры -инсанн,
Ер йигитке келсе бир күн мийманн,
Келур мийман билән куда рәхмәти.

Бақыллар үйнен от-суу алдырмас,
Бир төл кийсе, он жылғаша тоздырмас,
Келсе мийман, „жайым жок“ деп қондырмас,
Ғаний болып, бар да болса дәулети.

Яқшы болса ер йигиттиң жананы,
Йигиттиң ишинде қалмас әрманы,
Яман болса мәр йигиттиң ағаны,
Башында дуньяның қайғы-ғүлети.

Дәулеттиң кем болса, алғаның яман,
Жылында үйине қолмейди мейман,
Заһыбың яқшы бол, болса мийирман,
Қағын емес, ол бир куда пәғмети.

Адманнан шәрим етпей, қорықпай алладан,
Рууза тутмай ҳәм оқмай салатын,
Жамаң қағын күн-түн тезер сламын,
Байи сапар шығып келсе бир жети.

Зәйуар айтар ҳақ өмирине бол қайыл,
Ҳақ жолында қурбап болды Исмайыл,
Қаҳарленип келсе бир күн әшрайыл,
Бермей таслар бир дем ҳасди мәулетти.

КЕРӘК

Шар тәрәпдин мейман келсе күтмөгө,
Әуелха йигитке ҳиммәт-хал керәк,
Дилжәм болып үйде тыныш ятмаға,
Көп генә бийхисап дунья-мал керек.

Йигит керәк дәрья киби ташмаға,
Кеуил нәрүаз өтәр көккә ушмаға,

Үйге мейман келсе, кеуил ашмаға,
Әдепли-әрқанли уғыл-зағ керек.

Кулек сал, ярашлар пәхим үгитке,
Мийүд шитнес қара тала, сөгиткә,
Бәш күн ойиш-күлген гошшак йигитке,
Қалем қан, қышша бел, қадди дал керек.

Тентәккә — жудырык, мәжгүнгә — урын,
Жилдигә — төбәләш, палуанға — тугиш,
Бедәүгә — йууырыш, бууданға — йүриш,
Ябига ҳәм қуйрык билән ял керек.

Дийкана жер керәк, туқымйу-хәккис,
Бүлдәдә гүл керәк, назбайыу-әфруз,
Балық иҗаға дәрья шира, я тениз,
Кишти керәк, йоқса жекен сал керек.

Йук салмаға Шымашинйу-Бухара,
Русы, погай, Ходжонд йәне Ҳарата,
Ҳақ бәзирген саудағәри базара,
Тақ өркәшли әлүан-әлүан нар керәк.

НЕ БИЛСИН

Бир шопан дәстине түссе бир алмаз,
Шаҳмакқа харж етер, қәдириң не билсин,
Қаразбан қолына түссе алғыр баз,
Қанатын қайырап, қәдириң не билсин.

Аспанды берк етпес Дабо, Қурмийан,
Беглик етс билмес, берим бермийан,
Дүзде ашық манашатын көрмийан,
Үйде неси наняң қәдириң не билсин.

Жүз көдем жер пиядалап жүрмайан,
Аттың қәдириң билмес йолда дармаң,
Кемеси дәрбените дилгир болмаң,
Қырда қара жердин қәдириң не билсин.

Байларга ярашар — кайыр-сакаўат,
Пақырға ярашар сабыр-канаат,
Хәр сүрен тажыға түссе шақыр ат,
Палаң шекпеш сүрер қәдриң не билсин.

ЙИГИТЛЕР

Ер йигит қолында малы болмаса,
Ялғаншыда өз теңинен кем болур,
Әреби ат арыса, жалы болмаса,
Арқасы ағырдан бойы ләң болур.

Йигитке әреби ат керек, әуелдә,
Екинши зән кәрәк хоширай, базийа,
Андын соңыра пәрзент керек хәм дүшә,
Дүньясызлар ләйлиү-пәһәр тәң болур.

Хош йигитке керек бир яры зийба,
Кәлем қас, кара көз, қамәти-рәғна,
Йигиттиң қатыны болса бийхая,
Күнде үй ишинде гаўға-жәң болур.

Жаман қатын ериниң айтқанын етпес,
Сөлини тылдамас, кәудине желпес,
Күнде үй ишиниң гаўғасы питпес,
Мәрт йигиттиң мударм халы тәң болур.

Жаманнан жақсынның сорасаң паркын,
Аспан жер арасы андын көп жақын,
Жаман қатын бийзар етер едатын,
Сөйлөгенде жақсы менен тең болур.

Жақсы қатын ерур куда немати,
Өпсең, қушсаң әзиз жанның рәхәти,
Жақсы ярдың белгер билсең сәдбети,
Ялғаншыда жәннет билән тең болур.

Үйленсең үйленгил сорап хәм затын,
Исмин, нәслин, жети пұшты-әждадын,
Белгер, әлге түссе бир жақсы қатын,
Үни шықпас, аның феяли кең болур.

Әжинияз дер, ғыйбат сөзди сөйлемә,
Үрд етип, ғыйбатты өзиң излемә,
Қой сөзини, муннан артық сөзлемә,
Буннан көп сөйлесең, сөзиң зән болур.

* * *

Қыш ақрабы яқшы ғайры елаттан,
Ғайры елат яқшы жаман зүрияттан,
Жорғасыз, жүриссиз бир шабан аттан,
Қос арбаға белли әгиз яқшырақ.

Қасқалдаққа бир ағары май питсе
Ғарқылдасып қонар көдин танымас,
Патшаның дәулеті қайтайын десе,
Көзине май түтип, елин танымас.

БОЛУРМЫ

Ұәлий күлиим, хәр жайларда доланма,
Хәр жай демек билән имкан болурмы?
Сөзлегенде сөзиниң паркын билдигән,
Адам демек билән инсан болурмы?

Йигит керек өз жайында сөзлессә,
Хәр қимсә сыр бермей, сырын гизнесә?
Қәдриң билер бир қәдриң излессә,
Қәдриң билмәс жая мөхман болурмы?

Аллам берсин бәндесиниң мұрадын,
Кәмирән қатиби язарлар хатын,
Бәршени яратқан қәдир қудадин,
Инаят болмаса, султан болурмы?

Хош йигиткә абырай керек, мал керек,
Мүршидләре батын керек, хал керек
Ақырең истесен, дугры йол керек
Кеўил йош етмесе, гирьян болурмы?

Хош йигиттиң аты-тоны шай болса,
Алап яры ақлы өзине тай болса,
Уғлы-қызы болуб, йәне бай болса,
Ялғанши дүвьяда әрман болурмы?

Якшыны пәхим әйле сөзлеген сөздин,
Яманның парқы йок, көз бирле йүздин,
Әдебсиз, әрмансыз сийпәхим кыздын
Хошрей болмақ билән жашап болурмы?

Зийүар айтур, аллам, өзлн шад әйлә,
Атым-тоным, кәңил-хошым бар әйлә,
Кол-аяғым, башым, көзим сағ әйлә,
Мендин гайры дәрәдә инган болурмы?

• МАЗМУНЫ

Еллерим барды	3
Көзүм менен	5
Даураң болмады	6
Бардур	7
Болады	8
Болур	9
Ишпиде	10
Меңзер	11
Енди	12
Бармекен	13
Көрүндү	13
Көрүң	14
Нокты	16
Ярандыр	18
Билмедим	20
Эрманий дуня	20
Өтөрсөң	21
Барды	23
Аналар	24
Бозтау	25
Хөркөмсөния яры болса	29
Иок менен	29
Июя болсун	30
Гөзгөлар	31
Бил жөнөн	32
Эй назамлөр	33
Бир пәрий	34
Бозтауды назам	35
Түсөр	36
Сәудигим	37
Дилдерим	38
Ядыды	39
Келдим	39
Хабарын сорайым дилдерниң кимдиң	40
Сүйгөн арым бар	40
Кыргыз	41
Аман ба	41
Диабарим	42

Бар енди	43
Неге келмедим	44
Барсаң ба	45
Оян	45
Бери кел	46
Ай элиң	47
Хийуалы кыз	48
Куба куш	48
Көзөрим	49
Кайласаң	50
Айрыласаң	51
Керек	53
Кәдиринен	54
Болмаса	55
Меңзер	58
Хэр ким Хатам болур паний дуньяда	61
Керек	62
Не билсин	63
Йингилер	64
Болурмы	66

Әжинияз Косыбай улы

БИР ПӘРИЙ

Қарақалпақ тилинде

"Қарақалпақстан" — 1993

Редактор *Ш. Сейитов*
Художник *И. Қыдыров*
Техредактор *К. Бәширзов*
Корректоры *Ж. Ааманова*

ИБ № 4534

Теріуге берілген уақты 25.01 1993-жыл. Басыўға рухсат етилген уақты. 15.03 1993-жыл. Қағаз форматы 84x108^{1/32}. Жоғары баспа усылында басылды. Әдебий гарнитура, кегель 10 Көлемі 2,25 баспа табак. 3,78 шәртли баспа табак. 3,78 есап табак. Буйыртпа 186 Нусқасы 5000 Бахасы м. шәртнама бойынша.

“Қарақалпақстан” баспасы. 742000 Нөкис қаласы, К. Маркс көшесі, 9.

Қарақалпақстан Республикасы Баспа сөз бойынша мәмлкетлик комитетиниң “Правда” газетасының 50 жыллығы атындағы Нөкис полиграфкомбинаты.
742000. Нөкис қаласы К. Маркс көшесі.
жай №9.